

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Marie Brtnová

Odpovědnost za ekologickou újmu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31.05.2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 176 450 znaků včetně mezer.

Marie Brtnová

V Praze dne 31. května 2022

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky při psaní této práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1. Právo životního prostředí	7
1.1. Vývoj českého práva životního prostředí	7
1.2. Vymezení pojmů životního prostředí a ochrany životního prostředí.....	9
1.3. Právní principy ochrany životního prostředí	11
1.3.1. Princip odpovědnosti státu za ochranu životního prostředí	12
1.4. Prameny českého práva životního prostředí	13
1.5. Mezinárodní právo životního prostředí.....	14
1.6. Právo životního prostředí v Evropské unii	15
2. Právní odpovědnost v ochraně životního prostředí	18
2.1. Právní odpovědnost	18
2.2. Ekologicko-právní odpovědnost.....	20
2.2.1. Deliktní odpovědnost.....	21
2.2.2. Odpovědnost za ztráty na životním prostředí	24
3. Právní odpovědnost za ekologickou újmu	31
3.1. Ekologická újma dle zákona č. 17/1992 Sb.....	31
3.2. Ekologická újma dle zákona č. 167/2008 Sb.....	33
3.3. Ekologická újma dle složkových zákonů.....	37
4. Právní nástroje v oblasti ekologické újmy dle zákona č. 167/2008 Sb.	42
4.1. Preventivní opatření.....	43
4.2. Nápravná opatření.....	45
4.3. Řízení o opatřeních.....	48
4.4. Financování	50
4.5. Příklad znečištění řeky Bečvy.....	53
5. Úvahy o uplatnění institutu ekologické újmy	57
Závěr	62
Seznam použitých zkratk	64
Seznam použitých zdrojů	65
Název práce	70
Abstrakt	70
Klíčová slova	70
Thesis title	71
Abstract	71
Key words	71

Úvod

Člověk je od počátku své existence nerozlučně spjat s přírodou, neboť svou samotnou existencí zasahuje do všech složek životního prostředí. Původní lidský zásah ovšem nebyl tak invazivní, jak je tomu v současnosti. S lidským vývojem začalo totiž docházet k hojnějšímu využívání přírodních zdrojů. K prvnímu intenzivnímu zásahu řadíme vznik zemědělství, který se také pojil s budováním prvních obydlí, a tím i prvním populačním růstem. Kvůli tomuto významnému milníku v lidském vývoji došlo k přeměně původní podoby životního prostředí. Do období po vzniku zemědělství se také datují první ekologické katastrofy. Environmentální problémy vznikající v této době měly zatím jen charakter lokální či regionální. Jak se ovšem člověk vyvíjel, vyvíjel se s ním i jeho způsob života, a to vše bohužel na úkor životního prostředí. Nepochybně další velkou historickou událostí pro lidstvo byl vznik průmyslu, tedy proces výroby za použití strojů. Průmysl se sice zasloužil o ekonomický růst, a také o zvýšení životní úrovně, zároveň se ale také přičinil k nevratným zásahům do životního prostředí. Především v období průmyslové revoluce se začalo životní prostředí téměř likvidovat. Docházelo totiž k neúnosnému znečišťování ovzduší, vody, půdy, docházelo také k masivnímu odlesňování, a s tím spojenému zvyšování teploty. V této době se již nejednalo jen o problémy lokální ani regionální. I s tímto lidským rozmachem spojujeme ekologické katastrofy.

Environmentální problémy, které se začaly postupem času objevovat, již dosahovaly celosvětové intenzity. V době, kdy se začínalo tvořit právo životního prostředí, jako samostatné právní odvětví, již bylo jisté, že ochrana životního prostředí a jeho složek je nevyhnutelná. Není to ovšem jen právo, které sehrává významnou roli v ochraně životního prostředí, ale také uvědomění si člověka chránit životní prostředí pro jeho samotnou existenci. Intenzita ohrožení složek životního prostředí v posledních desítkách let již dosahuje tak vysokého stupně, že se můžeme společně bavit o globálním ohrožení existence člověka. Již právě toto uvědomění si lidstva, že čelíme takto podstatnému světovému problému, pak koncipuje institut odpovědnosti ve vztahu k životnímu prostředí. Druhů odpovědnosti k životnímu prostředí známe několik. Pro tuto diplomovou práci bude ovšem klíčovým především institut odpovědnosti právní, konkrétněji ekologicko-právní, který se těší jistým specifickým.

Ve své diplomové práci si kladu za cíl provést podrobnou analýzu právní úpravy odpovědnosti za ekologickou újmu v českém právním řádu. Vzhledem k tomu, že úprava odpovědnosti za ekologickou újmu je značně roztržštěná, pokusím se podat na uplatnění tohoto institutu ucelenější a komplexnější pohled. Na základě výše uvedeného mám za to, že se jedná o téma velmi aktuální, které pravděpodobně v budoucnu nabyde ještě na významnosti, a to jak

v rámci práva českého, tak evropského i mezinárodního. Při tvorbě mé práce jsem využívala kromě platných právních předpisů také odbornou literaturu, odborné časopisy a články, komentáře, důvodové zprávy a jiné zdroje, zabývající se danou tematikou.

Diplomovou práci jsem rozčlenila do pěti kapitol. V úvodní kapitole představuji právo životního prostředí, jeho vývoj a jeho prameny, definuji základní pojmy, vyobrazuji základní principy, které právo životního prostředí provází a pozornost také věnuji právu mezinárodnímu a právu Evropské unie. Je zcela nepopíratelné, že se české právo životního prostředí vyvíjelo pod značným vlivem práva mezinárodního a v současnosti jeho podobu určuje především právo Evropské unie. Kapitoulou druhou uvádím již do samotné problematiky právní odpovědnosti, a zde se také zaměřuji na odpovědnost ekologicko-právní. Stěžejní částí diplomové práce je pak kapitola třetí. V této, pravděpodobně nejdůležitější, části se již zabírám právní odpovědností za ekologickou újmu. Hned ze začátku využívám metodu komparace, prostřednictvím které se snažím zachytit rozdíly mezi institutem škody a ekologické újmy, neboť v praxi oba tyto pojmy bývají často zaměňovány. Metodu komparace využívám v kapitole i dále, a to především při srovnávání různých právních předpisů upravujících institut ekologické újmy. Významnou část kapitoly věnuji také úpravě ekologické újmy z pohledu složkových zákonů. Kapitoulou čtvrtou se zaměřuji na právní nástroje dle zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Zde představuji opatření preventivní a nápravná, proces při jejich uplatňování a v této kapitole také poukazuji na aktuální případ znečištění řeky Bečvy. V poslední kapitole mé diplomové práce se pak snažím za pomoci metody syntézy sumarizovat nabyté poznatky a dojít k závěrům, proč se na území České republiky doposud neužívá právě již zmíněný zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě.

1. Právo životního prostředí

Právo životního prostředí představuje soubor právních norem a institutů, které upravují vztahy zaměřené na ochranu životního prostředí. Právo tak neupravuje životní prostředí jako takové, ale chování lidí k němu. Můžeme tedy rozlišovat mezi pojmy životní prostředí a ochrana životního prostředí. Než se ovšem podrobněji k těmto pojmům dostaneme, představme si právo, které jej na území České republiky upravuje. Předmětem práva životního prostředí jsou společenské vztahy, upravené právními normami, které mají zajistit ochranu životního prostředí. Kromě těchto vztahů řadíme do předmětu práva životního prostředí také institucionální, organizační a procedurální zajištění právní ochrany životního prostředí.¹

Systematicky se právo životního prostředí na dvě části – část obecnou a zvláštní. Obecnou část tvoří předmět, prameny, nástroje a principy a můžeme ji pokládat za základ, ze kterého práva životního prostředí vychází. Naopak zvláštní část představuje souhrn právních předpisů, které se zabývají ochranou životního prostředí, a to především ochranou před zdroji ohrožení za pomoci účinných prostředků.

Právo životního prostředí je relativně mladým oborem, který se začal podrobnější rýsovat až v posledních desetiletích. I přes krátkou vývojovou dobu se dokázalo právo životního prostředí přizpůsobit již téměř alarmující globální environmentální situaci, a stalo se tak velmi dynamickým oborem, který musí být schopen aktivně reagovat na stále rychleji rostoucí a intenzivnější světové problémy. Vzhledem k tomu, že se ve většině případů jedná o problémy přeshraniční, jeho podoba je ovlivňována také právem mezinárodním a evropským. V této kapitole se tedy zaměříme na jeho vývoj a na vlivy, které určují jeho soudobou podobu, nezapomeneme také na principy, prameny a vysvětlíme si základní pojmy, které nás po dobu práce budou provázet.

1.1. Vývoj českého práva životního prostředí

Uvědomění si potřeby ochrany životního prostředí sahá již do počátku 20. století, kdy na našem území začalo docházet k prvním pokusům o omezení negativních vlivů na životní prostředí. Komplexnější úpravy jsme se ovšem dočkaly až po druhé světové válce, kdy se začalo rozvíjet právo na příznivé životní prostředí, jakožto ústavně zaručené základní právo, a také se začalo světově hojněji hovořit o environmentálních problémech. V této době ovšem naše území zažívalo socialistický politický režim, který se se otázkami potřeby přijetí nových

---

¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 28-30, ISBN 978-80-7400-338-7

prostředků pro ochranu životního prostředí nikterak značně nezabýval. Ústava Československé socialistické republiky přijatá v roce 1960 oproti ústavě z roku 1920 zakotvovala povinnost státu chránit přírodu a krajinu, a to za účelem dosažení zdraví pracujících a jejich blahobytu. Tato socialistická ústava se také zabývala nově otázkou vlastnictví přírodních statků a užívání půdy, kdy národním majetkem bylo především nerostné bohatství, základní zdroje energie, základní lesní fondy, vodní toky a přírodní léčivé zdroje. Půda byla ponechána ke společnému užívání zemědělských družstev. Toto vlastnictví pak bylo ústavou chráněno.² K velkým změnám začalo docházet až po roce 1989. Během relativně krátké doby došlo k přijetí značného množství právních norem, které doposud pro ochranu životního prostředí v právním řádu chyběly. Neopomínalo se ani na již zastaralé právní předpisy, které bylo třeba se změnou státního režimu obměnit. O rok později, tedy v roce 1990, došlo také k přijetí ústavního zákona č. 100/1990, který měnil a doplňoval socialistickou ústavu z roku 1960, a který zaváděl odpovědnost státu za ochranu přírody a zdravého životního prostředí za šetrného využívání přírodních zdrojů.³ Až současná Ústava vyhlášená pod č. 1/1993 Sb. a Listina základních práv a svobod č. 2/1993 společně přijaly právo na příznivé životní prostředí jako základní lidské právo, které je zároveň garantováno ochranou soudní moci. Základní ideje jsou vyjádřeny již v samotné preambuli Ústavy: „*My, občanské České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství,*“ a toto ustanovení je dále rozvíjeno v článku 7 Ústavy: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“⁴ Listina základních práv a svobod zakotvuje subjektivní právo na příznivé životní prostředí ve svém článku 35, ve kterém uvádí: „*Každý má právo na příznivé životní prostředí.*“ V tomtéž článku Listina ukládá také povinnost: „*Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.*“⁵ I přes všechny přijaté právní předpisy se ovšem právu životního prostředí nedostalo ucelené právní úpravy. Prvním pokusem o takovou úpravu můžeme považovat zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který rámcově upravuje ochranu životního prostředí.

Na vývoj českého práva životního prostředí také působilo hned několik faktorů. Jak jsme si již řekli, značný vliv představovalo mezinárodní právo, a to především díky postupnému

---

² ZACHOVÁ, Markéta, Právo na příznivé životní prostředí v ústavním systému České republiky, *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví* [online], Praha: C. H. Beck, 2/1999, str. 95, ISSN 1210-6410, zdroj: beck-online.cz

³ čl.15 ústavního zákona č. 100/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé federativní republiky a ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci

⁴ preambule, čl.7 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava

⁵ čl.35 usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

přístupování k mezinárodním úmluvám a následným transpozicím jejich požadavků do práva národního. Tento vliv byl pak vyvrcholen přistoupením České republiky do Evropské unie v roce 2004. Od této doby začalo docházet k harmonizaci práva českého s právem evropským a evropské právo má doposud značnou úlohu v tvorbě legislativy na úseku ochrany složek životního prostředí. Dalším významným faktorem bylo zařazení oboru práva životního prostředí do studia na právnických fakultách od roku 1987. Tato výuka tak začala koncipovat systematiku oboru a vytvářela základ pro další vědecké činnosti a rozvoj. Nebylo to ovšem jen právo jako nástroj jediný, který se přičinil k vývoji ochrany životního prostředí, ale také obory přidružené – vědecké, politické, ekonomické.⁶

1.2. Vymezení pojmů životního prostředí a ochrany životního prostředí

Jak jsme si již na začátku kapitoly uvedli, pro lepší pochopení práva životního prostředí je třeba rozlišovat pojmy životního prostředí a ochrany životního prostředí, představíme si ovšem i další pojmy, které se budou v rámci mé diplomové práce objevovat.

Životní prostředí definuje zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí jako *vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*⁷ I přes vymezenou definici se názory na výklad pojmu životního prostředí mohou lišit. Důkazem tohoto názoru existence několika definic, kdy každá chápe pojem životního prostředí odlišně. Definice statická pohlíží na životní prostředí jako na soubor faktorů nutných k životu určitého organismu. Naopak definice dynamická, kterou představil norský profesor Wik v roce 1967 definuje životní prostředí jako část světa, s níž je sledovaný objekt ve stálé interakci. Definice statická, která byla představena na počátku 80. let chápe životní prostředí jako systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek jež jsou, anebo mohou být, ve stálé interakci. Životní prostředí můžeme rozdělit na složky přírodní a složky umělé. Za složky přírodní považujeme takové, které jsou člověkem nevytvořené, tedy prvotní. Do těchto můžeme řadit živou a neživou přírodu. Za složky umělé považujeme složky vytvořené člověkem jako jsou obytné a průmyslové prvky.

Ochranu životního prostředí definuje taktéž zákon o životním prostředí, a to v § 9 jako *„činnosti jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých*

---

⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 26, ISBN 978-80-7400-338-7

⁷ §2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.“⁸ Jak jsme si již řekli, ochrana životního prostředí je zajištěna nejen na úrovni národní, ale také na úrovni evropské a mezinárodní. Všechny tyto úrovně jsou vzájemně propojené a vzájemně se ovlivňují. Jak dovozuje Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 59/96, zdravé životní prostředí je statkem veřejným, lidé nemohou být z jeho užívání vyloučeni a prospěch z něj je nedělitelný.

Příroda. Tento pojem není legálně definován i přesto, že ho česká legislativa hojně užívá. Každý jedinec si pod tímto pojmem může představit něco jiného. Přírodu můžeme sami chápat jako určitý prostor, ve kterém se nachází planě rostoucí rostliny, volně žijící živočichové, nerosty, dřeviny, vodní zdroje, a to vše vytvořené bez součinnosti člověka. Vnímání přírody je ovšem subjektivní a nelze přesně určit kde je pomyslná hranice, která nám odděluje přírodu od území, které již za přírodu označit nemůžeme. I přesto, že naše legislativa nedefinuje přírodu, definuje její ochranu. Touto ochranou se zabývá především zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny: *„Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí déle vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.*“⁹ Pojem příroda bývá ztotožňován s pojmem krajina. Není tomu ovšem tak, což vyvrací i sám název zákona č. 114/1992 Sb., který tyto dva pojmy uvádí v názvu vedle sebe. Nicméně oba tyto pojmy jsou vzájemně propojené a jejich ochrana je stejně důležitá. Podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny chápeme krajinu jako *„část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů s civilizačními prvky.*“¹⁰

Biologickou rozmanitost neboli také biodiverzitu, poprvé definoval v roce 1989 Světový fond na ochranu přírody (World wide fund for nature) jako *„bohatství života na Zemi, zahrnující miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahuj, a složité ekosystémy, vytvářející životní prostředí.*“¹¹ V roce 1994 vstoupila na území České republiky v platnost Úmluva o biologické rozmanitosti, která patří k nejvýznamnějším mezinárodním mnohostranným úmluvám v oblasti životního prostředí. Tato Úmluva, roku 1992 představená na Konferenci OSN v brazilském Rio de Janeiro, ve svém článku 2 používá termínu

---

⁸ §9 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

⁹ §2 zákona odst. 1 č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

¹⁰ §1 písm. m) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

¹¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice., str. 338, ISBN 978-80-7400-338-7

biodiverzity (biologické rozmanitosti) jako „*variability všech žijících organismů včetně, mimo jiné, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí, zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů.*“¹² K této úmluvě byly přijaty prováděcí protokoly, kdy prvním protokolem je protokol Cartagenský o biologické bezpečnosti. Tento dodatek, který byl přijatý v roce 2000 doplňuje Úmluvu o biodiverzitě o oblast ochrany v oblasti bezpečného přenosu a využívání živých modifikovaných organismů vzniklých použitím moderních biotechnologií, které mohou mít nepříznivé účinky na zachování a udržitelné využívání biologické rozmanitosti, a nakládání s těmito organismy, přihlédnutím k rizikům pro lidské zdraví, a to i s ohledem na přeshraniční převoz.¹³

Trvale udržitelný rozvoj je jedním z nejdůležitějších principů ochrany životního prostředí. Dle § 6 zákona o životním prostředí je „*rozvojem, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“¹⁴ Koncept trvale udržitelného rozvoje byl poprvé představen ve zprávě Naše společná budoucnost (Our Common Future) Komise OSN v roce 1987. Tento princip je založen na přednostním využívání obnovitelných zdrojů kdy jedním ze základních obnovitelných zdrojů považuje i člověka, jeho práci.¹⁵

1.3. Právní principy ochrany životního prostředí

Ochrana životního prostředí je nerozlučně spjata s právními principy. Právní principy vyjadřují základní hodnoty, ústřední ideje, podstatu a vývojové tendence právní regulace společenských vztahů v rámci ochrany životního prostředí. Jsou uznávány nejen na národní, ale také mezinárodní a evropské úrovni. Tyto principy odráží tendence budoucího vývoje ochrany životního prostředí. Již právě výše zmíněný článek 35 Listiny základních práva svobod vychází z principu nejvyšší hodnoty, který přisuzuje životnímu prostředí nenahraditelnou hodnotu, neboť je životní prostředí předpokladem existence člověka na planetě Zemi a stav životního prostředí určuje kvalitu života a zdraví člověka. Je proto pro celé lidstvo ve vlastním zájmu tento princip označit za prioritní a zakotvit jeho základy v právních úpravách. Za další princip je třeba zmínit princip komplexnosti, který zdůrazňuje potřebu ochrany životního prostředí koncipovat komplexně a společně za využití všech možných nástrojů. Tento princip překonává původní představy o individuální ochraně jednotlivých složek životního prostředí. K tomuto

---

¹² čl. 2 Úmluvy o biologické rozmanitosti, OSN Rio de Janeiro, 1992

¹³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7

¹⁴ §6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

¹⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnícké učebnice. str. 7, ISBN 978-80-7400-338-7

principu můžeme zařadit ještě princip integrované ochrany, který promítá komplexnost do tvorby právních předpisů a jejich aplikace.¹⁶ Velmi významný je také princip prevence, který je principem obecným, v právu životního prostředí téměř nepostradatelným. Důležitost principu prevence můžeme spatřovat na úseku ochrany životního prostředí spatřovat v časté nemožnosti napravit poškozený stav životního prostředí, a je tedy třeba těmto poškozením, či jen ohrožením předcházet. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí tento princip uvádí ve svém §17: „Každý je povinen, především opatřeními přímo u zdroje, předcházet znečišťování nebo poškozování životního prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí.“¹⁷ Tento princip prevence se projevuje v zákonných zákazech, povoleních preventivních opatřeních, dočasných omezeních či zastaveních činnosti. Princip prevence hraje také velmi důležitou roli v právní odpovědnosti za ekologickou újmu a je upraven podrobněji v zákoně č. 167/2008 Sb., předcházení ekologické újmy a o její nápravě, ve kterém se tento princip promítá do povinnosti provozovatele činnosti či zařízení předcházet ekologické újmy a provádět neprodleně preventivní opatření a nést tak náklady z toho vzniklé. Podrobněji se ovšem k tomuto zákonu dostaneme později. Společně s principem prevence je zároveň spojován princip předběžné opatrnosti. Podle §13 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí se ovšem tento princip zaměřuje na zvážení rizik, které nemusí nastat, ale pro ochranu životního prostředí není možné tyto rizika opomenout. V předchozí podkapitole jsme si také při výkladu základních pojmů představili princip trvale udržitelného rozvoje, který je zároveň hlavní metodou řešení ekologických problémů. V naší práci se také setkáme s principem odpovědnosti původce, který spojuje odpovědnost s každým, kdo ohrožuje nebo poškozuje životní prostředí a zakládá těmto osobám povinnost náhrady škody. Vzhledem k tomu, že má každý právo na příznivé životní prostředí, musí být zajištěno právními normami jeho řádný výkon. K tomu slouží princip informovanosti a účasti veřejnosti, který umožňuje osobám podílet se na ochraně životního prostředí prostřednictvím přístupu k informacím a účasti v řízeních. Tento princip blíže provádí zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace, který transponoval Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí.

1.3.1. Princip odpovědnosti státu za ochranu životního prostředí

Zvláště jsem si nechala princip odpovědnosti státu za ochranu životního prostředí, neboť mám za to, že úloha států v ochraně životního prostředí je nenahraditelná a jen za pomoci států

---

¹⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 52, ISBN 978-80-7400-338-7

¹⁷ §17 odst. 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

se může dosáhnout účinné a rozsáhlé změny. Princip odpovědnosti státu za ochranu životního prostředí vychází z čl. 7 Ústavy: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“¹⁸ Tímto ustanovením se státu zavádí jak povinnosti organizační, tak ekonomické a politické. Stát musí působit jak vůči svým státním orgánům, tak vůči subjektům stojícím vně státní správy. Pro účelnou ochranu je třeba využít všech 3 složek státní moci – moc zákonodárnou zajišťující normotvorbu, moc soudní rozhodujících v případech soudních řízení nejčastěji ve formě správního soudnictví postupujícího podle správního řádu a také moc výkonnou. Moc výkonnou můžeme dělit podle územní působnosti na ústřední, regionální a místní. Ústřední orgány tvoří základní politiky, koncepční programy, předkládají právní předpisy a koordinují ostatní orgány. Mezi ústřední orgány řadíme Ministerstvo životního prostředí či Ministerstvo zemědělství.¹⁹

Velmi podstatným pro ochranu životního prostředí je přijímání státní politiky. Státní politika životního prostředí je národní strategický dokument, který vymezuje hlavní problematické oblasti životního prostředí v České republice, na jejichž základě formuluje strategické a specifické cíle a dává tak možná řešení, jejichž realizace by měla vést k efektivní ochraně životního prostředí a zlepšení jeho stavu. První státní politika životního prostředí byla schválena v roce 1995. Aktuální státní politika životního prostředí je již 6. dokumentem a má platnost do roku 2030 s výhledem do roku 2050. Je také prvním dokumentem, který byl přijímán během pandemie Covid-19, je zde tedy možný předpoklad zásadních změn v uvědomění si významu životního prostředí ve spojitosti s lidským zdravím.

1.4. Prameny českého práva životního prostředí

Právo životního prostředí obsahuje velké množství právních předpisů, nemá ovšem doposud sjednocujících zákoník. Úprava vzniklých vztahů zůstává roztržštěná, což v některých případech může působit zmatečně. Především se jedná o případy, kdy se jeden společenský vztah upravuje ve vícero právních pramenech či o případy, kdy je tento společenský vztah upraven každým pramenem odlišně i bez reálného opodstatnění.²⁰ Nebudeme pro účel této práce zmiňovat veškeré prameny, ale pouze ty, které budou pro účel naší práce významné.

Právní prameny můžeme v právu životního prostředí členit do kategorií podle různých kritérií. Nejčastějším kritériem je členění podle rozsahu působnosti na předpisy průřezové a

---

¹⁸ čl. 7 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava

¹⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 61-63, ISBN 978-80-7400-338-7

²⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Karolinum, 1999. str. 33, ISBN 80-7184-827-1

předpisy složkové. Zatímco předpisy průřezové působí v právu životního prostředí v celé šíři, předpisy složkové působí jen na konkrétních úsecích ochrany životního prostředí. Za průřezový zákon si můžeme označit příkladem zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí či zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon. Složkovým zákonem je pak příkladem zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon, zákon č. 289/1995 Sb. lesní zákon či zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Dalším známým kritériem pro členění pramenů je jejich účel. Do pramenů, které pokládají obecný základ práva životního prostředí zahrnujeme ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava, zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod či zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí. Vedle těchto pramenů je pak skupina upravujících organizací ochrany životního prostředí. Příkladem se jedná o zákon ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích či zákon č. 129/2000 Sb., o krajích. Prameny dále můžeme členit podle kritéria upravující odpovědnost v ochraně životního prostředí. Na úseku deliktivní odpovědnosti se jedná o zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník či zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Naopak na úseku odpovědnosti za ztráty na životním prostředí se jedná o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 17/10992 Sb., o životním prostředí či, pro nás velmi podstatný, zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě.

1.5. Mezinárodní právo životního prostředí

Ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni stále nabývá na významu. Je tomu tak především z důvodu zvyšujícího se počtu přeshraničních environmentálních problémů, jejichž intenzita se stále stupňuje. Právě tento přeshraniční charakter způsobuje nedostatečnost sil vnitrostátních právních řádů. Touto skutečností ovšem nikterak nesnižují důležitost funkce států, jsou to stále státy, které jako jediné disponují efektivními mechanismy prosazování zavedených právních norem. Mezinárodní právo se vyznačuje rovností právních subjektů, tedy bez existence centrální nadřazené moci, což je v případě prosazování zavedených norem velkým nedostatkem, který vyvažují státy. Úlohou mezinárodního práva životního prostředí je tak vytvořit vhodný právní rámec, který poskytne státům základ pro řešení otázek vznikajících v rámci ochrany životního prostředí.²¹

Vývoj mezinárodního práva sahá do 60. a 70. let minulého století, kdy stále se zhoršující se stav životního prostředí a relativně příznivé ekonomické a politické podmínky vyústily ve

---

²¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 99, ISBN 978-80-7400-338-7

vznik celosvětového společenství.²² Největší vlivy na jeho vývoj mají tři mezinárodní konference OSN, které představují jisté mezníky v ochraně životního prostředí na mezinárodní úrovni, a které určily směr vývoje mezinárodního práva životního prostředí. Jedná se o konferenci Stockholmskou z roku 1972, konferenci v Rio de Janeiru v roce 1992 a konferenci z Johannesburgu konanou roku 2002. Konference reagovaly na zhoršení kvality životního prostředí a během jejich konání docházelo k přijímání podstatných instrumentů a významných dokumentů na ochranu životního prostředí. Po první celosvětové konferenci si státy začaly hojně upravovat otázky ochrany životního prostřední prostřednictvím bilaterálních a multilaterálních smluv. Ochrana životního prostředí tak stala nedílnou součástí práva mezinárodního. Mezinárodní právo životního prostředí je obsáhlým souborem právně závazných i nezavázaných dokumentů a Česká republika je v současnosti smluvní stranou prakticky všech významných mezinárodních úmluv v oblasti mezinárodní ochrany životního prostředí a je zároveň členem významných mezinárodních organizací zabývajících se ochranou životního prostředí.

1.6. Právo životního prostředí v Evropské unii

Právo životního prostředí v Evropské unii je rozsáhlým souborem právních norem upravujících ochranu životního prostředí. Zároveň je unijní právo významným faktorem ovlivňující vývoj vnitrostátních legislativ členských států. Se vstupem České republiky do Evropské unie došlo k mnohačetným změnám české legislativy v oblasti životního prostředí, a to prostřednictvím transpozice komunitárního práva EU. V současné době je ochraně životního prostředí na úrovni Evropské Unie věnována velká pozornost. Význam ochrany životního prostředí vyjadřuje již samotná preambule Smlouvy o Evropské unii: „*Odhodláni podporovat hospodářský a sociální rozvoj svých národů s ohledem na zásadu udržitelného rozvoje a v rámci dotvoření vnitřního trhu a posilování soudržnosti a ochrany životního prostředí a provádět politiku, která bude zajišťovat, že rozvoj hospodářské integrace bude provázen rozvojem dalších oblastí.*“²³ Již tímto vyjádřením došlo k zařazení ochrany životního prostředí do základních cílů Evropské unie. Konkrétnější záměry vyjadřuje také Smlouva o fungování Evropské Unie ve svém článku 191: „*Politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá k sledování následujících cílů: zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí; ochrana lidského zdraví; uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů; podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního*

---

²² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Karolinum, 1999. str. 17, ISBN 80-7184-827-1

²³ preambule Smlouvy o Evropské unii podepsané v Maastrichtu v roce 1992

prostředí, a to zejména boj proti změně klimatu.“²⁴ Evropská unie v současnosti sjednocuje environmentální standardy a reflektuje přeshraniční charakter vznikajících problémů životního prostředí. Úlohou unijního práva životního prostředí je především nalézt společnou cestu všech členských států k vytvoření účinného komunitárního práva, a to prostřednictvím dostupných a vhodných nástrojů. Zároveň si také klade za cíl dosáhnout důkladného prosazování komunitárního práva v členských státech, které povede k co nejvyšší možné ochraně přírodního bohatství a trvale udržitelnému rozvoji.

Vývoj evropského environmentálního práva úzce navazuje na první světovou konferenci OSN z roku 1972 konanou ve Stockholmu. Právě na základě jejích výsledků došlo na úrovni tehdejšího Evropského společenství v roce 1973 k vytvoření Prvního akčního programu ochrany životního prostředí, který stanovoval zásady a priority, kterými by se měl řídit budoucí politika.²⁵ Od přijetí tohoto programu se začalo výrazně koncipovat unijní právo životního prostředí a ochrana životního prostředí se stala jednou z nejdůležitějších oblastí práva Evropské unie. Evropská unie zůstala u akčních programů a doposud je vydává. Pro podobu evropského environmentálního práva, jak do nyní známe mělo také vliv vydání Jednotného evropského aktu přijatého v roce 1986, který zavedl právní základ pro evropskou legislativu v oblasti životního prostředí a tím zahájil proces unifikace evropské environmentální politiky. Zároveň také představil základní zásady evropské environmentální politiky – princip předběžné opatrnosti, znečišťovatel platí a také zdůraznil potřebu existence pravomoci Evropské unie v environmentální oblasti, a to za spolupráce členských států.²⁶

Do pramenů práva komunitárního řadíme právo primární a právo sekundární. Primární právo představují zakladatelské smlouvy, sekundární právo zahrnuje nařízení, směrnice, rozhodnutí, ale také stanoviska a doporučení, která ovšem nemají podobu právních norem a nejsou právně závazná. Nejvíce využívané jsou v oblasti ochrany životního prostředí směrnice, které tvoří okolo 80% legislativy. Směrnice jsou závazné pro každý stát, ale pouze do výsledku, kterého má být dosaženo. Volba formy či metody dosažení takového výsledku je ponechána na členských státech. Zároveň je výhodou směrnic jejich harmonizační charakter, který umožňuje každému státu zapracovat směrnice v souladu s vlastním vnitrostátním právním řádem, což je klíčové zejména v právu životního prostředí, neboť je zde na každém zvolit vhodný prostředek.

---

²⁴ čl. 191 Smlouvy o fungování Evropské unie podepsané v roce 1957

²⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právní učebnice. str. 11, ISBN 978-80-7400-338-7

²⁶ ORLANDO, Emanuela, *The Evolution of EU Policy and Law in the Environmental Field: Achievements and Current Challenges*, Transworld Working Papers, No.21, 4/2013. ISSN 2281-5252

Pomocí nařízení dochází především k transpozici závazků mezinárodních úmluv do práva unijního. Rozhodnutí se vyskytují v oblasti ochrany životního prostředí poměrně často a mohou směřovat jak vůči členskému státu, tak i vůči fyzickým či právnickým osobám.²⁷ Neopomenutelným pramenem evropského environmentálního práva jsou také mezinárodní úmluvy, na jejichž vypracování, ratifikaci a provádění se Evropská unie aktivně podílí. Potřeba mezinárodních úmluv vychází také z doposud přijatých zásad a cílů evropské politiky, neboť těch lze dosáhnout pouze za provádění mezinárodních úmluv o životním prostředí, a to nejen na úrovni Evropské unie ale také na celém světě. Je tedy signatářem příkladem mezinárodních úmluv – Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti, Kjótského protokolu, Aarhuské úmluvy (Úmluvy Evropského hospodářské komise OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí) či Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států.²⁸

Environmentální principy vytváří právní a politický rámec ochrany životního prostředí. Evropská unie vyzdvihuje celkem sedm principů, jimiž se ochrana životního prostředí řídí: princip předběžné opatrnosti, princip prevence, princip naturální restituce, princip znečišťovatel platí, princip přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí, a navíc k těmto více obecné principy – subsidiarity a integrace. Zatímco princip subsidiarity vyjadřuje oprávnění Evropské unie jednat jen tehdy, kdy nelze daného cíle dosáhnout efektivněji na úrovni bližší občanům Evropské unie, princip integrace si klade za cíl zahrnout a následně provést požadavky ochrany životního prostředí do veškerých politik a činností Evropské unie a vychází tak z myšlenky, že ochrana životního prostředí nemůže být izolovanou oblastí, neboť má výrazný vliv i na oblasti další.

---

²⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice., str. 152–157, ISBN 978-80-7400-338-7

²⁸ Portál Evropské komise, *Multilateral Environmental Agreements*, Internation Issues [online], [citováno 6.4.2022], zdroj: https://ec.europa.eu/environment/international_issues/agreements_en.htm

2. Právní odpovědnost v ochraně životního prostředí

2.1. Právní odpovědnost

Abychom se mohli řádně dostat k samotnému jádru této diplomové práce, je třeba se nyní podívat na institut právní odpovědnosti. Právní odpovědnost je jedním z druhů odpovědnosti, které naše společnost zná. Jedná se o zvláštní druh právního vztahu, ve kterém dochází k porušení právní povinnosti a zároveň ke vzniku nové právní povinnosti sankční povahy.²⁹ Právní povinnost, k jejímuž porušení v rámci právního vztahu dochází, můžeme nazývat také jako povinnost primární. Naopak právní povinnost, která nám v rámci vztahu vzniká až v případě, kdy dojde k porušení povinnosti primární, nazýváme povinností sekundární. Na právní odpovědnost můžeme pohlížet dle dvou koncepcí. Dle aktivní koncepce vzniká právní odpovědnost již samotným vznikem primární povinnosti a latentně ji doprovází až do okamžiku, kdy dojde k porušení této primární povinnosti a nastanou tak její účinky. Povinnost primární i povinnost sekundární tak podle této koncepce vznikají společně a souběžně existují. Koncepce pasivní spojuje vznik právní odpovědnosti až s okamžikem, kdy dojde k porušení primární povinnosti. Sekundární povinnost tak této koncepcí neexistuje až do onoho momentu. Pojem právní odpovědnosti tedy chápeme jako povinnost nést následky za své chování.

Účelem právní odpovědnosti je poskytnutí ochrany určitým vztahům či hodnotám.³⁰ Mezi její hlavní funkce řadíme funkci preventivní, reparační, satisfakční a represivní. Začneme tedy tou, pro nás pravděpodobně nejdůležitější, funkcí preventivní. Cílem funkce preventivní je působit předcházení porušení právních povinností. Právě funkce preventivní je v rámci ochrany životního prostředí velmi nezbytná, neboť v mnohých případech není možné napravit škody vzniklé na jeho složkách. Touto nápravou se pak zabývá funkce reparační, která spočívá v nahrazení vzniklé újmy, a to buďto formou odškodnění nebo formou naturální restituce. V rámci ochrany životního prostředí se preferuje forma naturální restituce, která se nám snaží obnovit funkce životního prostředí do stavu, který tu existoval v době, než došlo ke vzniku škody. Až teprve v případě, kdy naturální restituce není za daných okolností v daném případě možná, je možné přistoupit k formě odčinění, a to zpravidla náhradou v podobě peněžitého plnění. V neposlední řadě je třeba zmínit také funkci satisfakční, která představuje institut zadostiučinění, který nereaguje na ztrátu majetkových hodnot, ale reaguje na ztráty v oblasti práv na ochranu osobnosti. Toto zadostiučinění může být formou peněžité náhrady za škodu

---

²⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. str. 162, ISBN 978-80-7380-454-1

³⁰ HUMLÍČKOVÁ, Petra, *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 3/2011, Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2012, str. 13

způsobenou na zdraví či ztížení společenského uplatnění či příkladem formou omluvy. Funkce represivní je typická pro trestněprávní odpovědnost a jiné veřejnoprávní odpovědnosti a představuje postih odpovědného subjektu.

Abychom mohli úspěšně aplikovat institut právní odpovědnosti, je třeba naplnit jeho předpoklady. Mezi tyto předpoklady patří subjekt, který se dopustí porušení primární povinnosti, a kterému je navíc přiznána způsobilost nést následky protiprávního jednání. Tímto subjektem může být jak fyzická, tak právnická osoba. Aby mohla být fyzické osobě přiznána způsobilost, musí splňovat podmínku věku a psychického stavu v době, kdy dojde k porušení povinnosti. Dalším předpokladem je subjektivní stránka, která vyjadřuje psychický vztah subjektu k porušení právní povinnosti, tedy k protiprávnímu jednání a jeho následkům. Tento vztah zahrnuje kromě motivu a pohnutky také zavinění, které vyjadřuje vědomí subjektu o protiprávním jednání. Zavinění může mít dvě podoby – úmysl nebo nedbalost. Základním předpokladem pro vznik odpovědnosti je pak samotné jednání subjektu, které způsobí onen určitý nežádoucí účinek, se kterým pojíme vznik odpovědnosti. Toto jednání můžeme charakterizovat jako projev lidské vůle navenek. Vzhledem k tomu, že se jedná v našem případě o porušení povinností právních, dochází v jednání protiprávnímu. Právní povinnosti mohou mít podobu činnosti komisivní, tedy aktivního jednání, či podobu omisivní, tedy zdržení se určitého jednání. Tyto povinnosti mohou být přímo stanoveny zákonem (*ex lege*) či na základě rozhodnutí státního orgánu (*ex actu*). Mezi jednáním a následkem musí být prokázána příčinná souvislost. Posledním předpokladem je pak objekt, který představuje právem chráněný zájem.

Právní odpovědnost může ovšem vznikat i bez splnění všech výše uvedených předpokladů. Právě především v případech ochrany životního prostředí zná náš právní řád odpovědnost objektivní, která vznikne i bez zaviněného porušení povinností. Objektivní odpovědnost můžeme nazývat také jako odpovědnost za protiprávní stav. Odpovědnou osobou tak v tomto případě může být i osoba, která tento právní vztah nezavinila. Jedná se zejména o případy „moderních škod“, které vznikají povahou strojů a technologií.³¹ Vzhledem k tomu, že se může tímto jevit objektivní odpovědnost jako příliš tvrdá, existuje v právním řádu institut liberace, který umožňuje odpovědnému subjektu prokázat, že i kdyby vyvinul veškeré možné úsilí, které by se od něj dalo vyžadovat, škodlivý následek by stejně nastal. Ovšem i tak je důkazní břemeno k prokázání těchto skutečností na straně subjektu, který by byl jinak

---

³¹ HUMLÍČKOVÁ, Petra, *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 3/2011, Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2012, str. 19

odpovědný.³² Možnost využití liberace není dána ve všech případech, právní řád zná i případy, kdy je absolutně vyloučena. Naproti objektivní odpovědnosti stojí odpovědnost subjektivní, někdy také nazývána jako odpovědnost za zavinění, která obsahuje prvek zavinění a představuje tak zaviněné porušení právní povinnosti. V rámci ochrany životního prostředí se využívají oba druhy právní odpovědnosti.

Situaci, kdy dojde k porušení právní povinnosti či nesplnění právní povinnosti nazýváme právním deliktem. Na právní delikt můžeme pohlížet jak z pohledu veřejného, tak soukromého práva. Soukromoprávní delikty můžeme hledat v občanském zákoníku. Jejich typickým znakem je vznik paritního vztahu mezi delikventem na straně jedné a poškozeným na straně druhé. Na rozdíl od veřejnoprávních deliktů je jejich úprava širší, neboť mohou zahrnovat i porušení povinností vznikajících ze smluv (*ex contractu*) nebo dobrých mravů. Aby ovšem mohlo dojít k postihu delikventa, je třeba se svých vzniklých práv domáhat u třetího subjektu – soudu, rozhodce či arbitra. Soukromoprávní delikty mají především majetkoprávní charakter a vznikají zejména způsobem škody. Sankce za tyto delikty tak bývají primárně majetkové a směřují ke kompenzaci. Veřejnoprávní delikty vymezuje primárně právo trestní a právo správní. Od deliktů soukromoprávních se liší zejména způsobem ochrany objektu a povahou realizace donucení. Na rozdíl od soukromoprávních deliktů zde existuje vztah delikventa ke státu a poškozený zde nevystupuje. Funkce u veřejnoprávních deliktů převažuje represivní, tedy jejich cílem je postihnout delikventa a působit na něj zároveň preventivně. Do veřejnoprávních deliktů řadíme trestné činy, přestupky a jiné správní delikty.³³

2.2. Ekologicko-právní odpovědnost

Právní odpovědnost na úseku ochrany životního prostředí také můžeme zjednodušeně nazývat jako ekologicko-právní odpovědnost. Do této odpovědnosti zahrnujeme odpovědnost deliktů a odpovědnost za ztráty na životním prostředí. Do deliktů odpovědnosti řadíme odpovědnost správní a trestní, společně spadající do odpovědnosti veřejnoprávní. Naproti tomu máme odpovědnost za ztráty na životním prostředí, do které můžeme řadit odpovědnost podle občanského zákoníku za škodu a jinou újmu a dále odpovědnost za ekologickou újmu podle předpisů na úseku práva životního prostředí. V rámci ekologicko-právní odpovědnosti se uplatňuje jak odpovědnost objektivní, tak odpovědnost subjektivní. Blíže se k tomu dostaneme níže.

---

³² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013., str. 181, ISBN 978-80-7380-454-1

³³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualizované vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. str. 165–168, ISBN 978-80-7380-454-1

2.2.1. Deliktní odpovědnost

Deliktní odpovědnost je odpovědností za protiprávní jednání, kterým se poruší povinnosti na ochranu životního prostředí a jeho složek. Odpovědnost dělíme na trestní a správní.

Trestněprávní odpovědnost nabývá v posledních letech na významu z důvodu zvyšujícího se počtu závažných protiprávních činů proti životnímu prostředí, které nepostačuje projednat jen na úrovni správněprávní. Důvod narůstajícího počtu případů můžeme nalézat v nových technologiích a ekonomických možnostech, které umožňují páchaní častější a také závažnější trestné činnosti na ekologických zdrojích, které pro nás s každým rokem nabývají významnosti. Náš současný trestní zákoník č. 40/2009 Sb. upravuje trestné činy proti životnímu prostředí v hlavě VIII., v ustanoveních §293–308. Než se ovšem zaměříme na současnou právní úpravu pojďme se podívat do naší historie. Trestné činy proti životnímu prostředí jsou relativně mladým institutem. Již před rokem 1989 existovaly v českém právním řádu nástroje ochrany životního prostředí, trestné činy byly ovšem postihovány v rámci trestných činů hospodářských. Až v roce 1990 novela dřívějšího trestního zákona č. 140/1961 Sb. zavedla skutkovou podstatu za úmyslné a nedbalostní Ohrožení životního prostředí. Šlo ovšem o velmi široký a abstraktní pojem, který způsoboval v praxi řadu problémů. Následné snahy o formulování se neseťkaly s úspěchem. Zásadní změnu přinesla novela provedená zákonem č. 134/2002 Sb. z roku 2002, která jednak přeformulovala skutkové podstaty trestných činů úmyslného a nedbalostního ohrožování a poškozování životního prostředí, ale také zavedla do trestního zákona nové skutkové podstaty trestných činů na ochranu životního prostředí. Jednalo se o tyto skutkové podstaty: Poškozování lesa těžbou, Nakládání s nebezpečným odpadem, Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami.³⁴ Hlavní nedostatek původního znění skutkových podstat spatřovala novela v užití pojmu „závažné poškozování životního prostředí“, které bylo díky absenci určení této „závažnosti“ neurčité, stejně jako tomu bylo při užití pojmů „velkého rozsahu“ a „značné újmě“. Tyto pojmy trestní zákoník nejen neužíval v jiných případech, ale také nevysvětloval. Z tohoto důvodu se skutková podstata zavedená v roce 1990 v praxi téměř neužívala. Řešením v těchto případech pak bylo užívání skutkové podstaty Obecného ohrožení.³⁵ Další dílčí novela byla provedena zákonem č. 314/2006, která rozšířila trestní postih v případě nakládání s odpady a reagovala tak na zvýšené množství případů dovozů odpadů do České republiky. Tyto zákonné

³⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 73–74, ISBN 978-80-7400-338-7

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 140/1961 Sb., trestní zákon

změny převážně odstranily některé výkladové a aplikační potíže, které znemožňovaly řádné užívání trestního zákona v případech ochrany životního prostředí.³⁶

Významný vliv na tvorbu trestního práva v oblasti ochrany životního prostředí mělo právo Evropské unie. V roce 2008 vstoupila v účinnost směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí, která reagovala na nárůst trestných činů proti životnímu prostředí mající přeshraniční charakter a na nedostatečné dodržování zákonů a vymáhání sankcí ze strany členských států. Tato směrnice si kladla za cíl především posílit vymahatelnost unijního práva v oblasti ochrany životního prostředí. Pro dosažení tohoto cíle se snažila umožnit využívání účinných metod vyšetřování a zavést odrazující sankce za závažné skutkové podstaty. Pravidla směrnice stanovila pouze minimální, tedy ponechala členským státům možnost stanovit si pravidla přísnější. Směrnice se také zabývala problematikou právnických osob v případě páchaní trestné činnosti. Konkrétněji se zaměřovala na osoby vedoucích postavení či v kontrolních orgánech, kterým přiznávala odpovědnost za nedostatečný dohled či kontrolu, a to i nad osobami podřízenými, které se dopustily trestného činu. Právě pro právnické osoby vyzdvihovala potřebu efektivních a odrazujících sankcí.³⁷ V současnosti je navrhované nové znění směrnice, které má kromě aktualizování definice stávajících trestných činů také přidat nové skutkové podstaty. Zároveň má nové znění konkretizovat tresty a zavést možnost ukládání také opatření související s ochranou životního prostředí. Příkladem tohoto opatření by mohla být povinnost obnovit životní prostředí ve stanovené lhůtě. Právě přijetí této evropské směrnice v době úsilí na novém trestním zákoníku vzbuzovalo velké naděje a očekávání v preciznější úpravu ochrany životního prostředí na úseku trestněprávní odpovědnosti. Nový, nyní již náš současný, trestní zákoník sice vyčlenil skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí do hlavy samotné, a tím přidal na jejich významnosti, ovšem očekávání úplně nenaplnil.³⁸

Ustanovení §293-308 současného trestního zákoníku navazuje na předchozí právní úpravu trestných činů ohrožení a poškození životního prostředí a dalších trestných činů, jejichž skutkové podstaty byly vyjádřeny v jiných trestných činech (příkladem, jak jsme si již zmiňovali, trestný čin Obecného ohrožení).³⁹ Obecná skutková podstata ochrany životního prostředí je upravena hned na začátku hlavy osmé v §293: „*Kdo v rozporu s jiným právním*

---

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

³⁷ Směrnice Evropského parlamentu a rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí, ze dne 19. listopadu 2008

³⁸ ZICHA, Jiří a POKORNÁ, Lucie, Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí, *Trestněprávní revue* [online], Praha: C. H. Beck, 4/2012, str. 97, ISSN 1213-5313, zdroj: beck-online.cz

³⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5

*předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu nebo kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění...*⁴⁰ Druhovým objektem skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí je vždy zájem na ochranu životního prostředí a jeho složek. K naplnění těchto skutkových podstat je třeba, aby byly naplněny dva předpoklady – protiprávní jednání pachatele a ohrožení či poškození životního prostředí. Vzhledem k tomu, že se jedná o skutkové podstaty s blanketní dispozicí, protiprávní jednání musíme hledat ve zvláštních právních předpisech na ochranu životního prostředí.

Jak uvedla směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí, stíhání právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí je v právních řádech velmi klíčové. Odpovědnost právnických osob byla do českého právního řádu zavedena v roce 2012 speciálním zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob. Právnická osoba se tak může dopustit všech trestných činů uvedených v hlavě VIII. trestního zákoníku, neboť žádný z trestných činů proti životnímu prostředí není uveden v taxativním výčtu §7.

Vycházejíc ze zásady subsidiarity trestní represe dle ustanovení §12 odst. 2 trestního zákoníku, využívá se trestní odpovědnost a trestní postih až v případě, kdy odpovědnost podle jiného právního předpisu nepostačuje. Správní trestání je tak v rámci ochrany životního prostředí a jeho složek formou právní odpovědnosti nejvíce využívanou. Uplatnění správněprávní odpovědnosti však v rámci ochrany životního prostředí nevyklučuje ostatní formy právní odpovědnosti.⁴¹ Stejně jako je tomu u trestněprávní odpovědnosti, jedná se o odpovědnost deliktní, tedy existuje zde delikt, v tomto případě delikt správní. Na rozdíl od trestných činů se ovšem správní delikt vyznačuje nižší mírou závažnosti a nižší mírou nebezpečnosti pro společnost. Správní delikty mohou spáchat jak fyzické, tak právnické osoby. Zatímco u osob fyzických se jedná o odpovědnost povahou subjektivní, u osob právnických se jedná o odpovědnost objektivní. Výjimku u fyzických osob tvoří fyzické osoby podnikající, které jsou odpovědné stejně jako právnické osoby. Důvodem tohoto odlišení je vyšší společenská nebezpečnost a zvýšené riziko ohrožení životního prostředí při podnikatelských

---

⁴⁰ §293 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴¹ JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Odpovědnost v právu životního prostředí - současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. str. 106, ISBN 978-80-210-6594-9

aktivitách. Skutkové podstaty správních deliktů jsou vymezeny ve složkových právních předpisech na ochranu životního prostředí. Za účinnosti dřívější právní úpravy byly navíc upraveny ve zvláštní části zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Roztříštěnost a nejednotnost úpravy může způsobovat značné problémy jak v teorii, tak v praxi při uplatňování této odpovědnosti.⁴²

2.2.2. Odpovědnost za ztráty na životním prostředí

Do odpovědnosti za ztráty na životním prostředí řadíme soukromoprávní odpovědnost za škodu a jinou újmu a odpovědnost za ekologickou újmu, která má povahu spíše veřejnoprávní.

Než se ovšem zaměříme na instituty práva ryze českého, je třeba si také představit klíčové dokumenty na úrovni mezinárodní a evropské, které se problematikou odpovědnosti za ztráty na životním prostředí také zabývají. Prvně bych ráda představila velmi významnou Luganskou úmluvu neboli také Úmluvu o občanskoprávní odpovědnost za škody způsobené činnostmi nebezpečnými životnímu prostředí přijatou Radou Evropy v roce 1993. Luganská úmluva byla a stále je podstatně progresivní. Od předešlých mezinárodních úmluv se odlišuje především kvůli principu objektivní odpovědnosti (s možností liberace), která se vztahuje pro všechny škody způsobené na životním prostředí z nebezpečných činností. Zároveň úmluva vychází z principu znečišťovatel platí, kdy veškerou odpovědnost přenechává na znečišťovateli, kterým je většinou vlastník či provozovatel nebezpečné činnosti. Je to také provozovatel, který nese důkazní břemeno. Úmluva také rozšiřuje povinnost odpovědných subjektů mít finanční zajištění či pojištění pro pokrytí odpovědnosti. Dále taktéž Úmluva obsahuje hmotná i procesní ustanovení pro uplatnění škody.⁴³ Luganská úmluva bohužel doposud nevstoupila v platnost, neboť ji doposud neratifikoval dostatečný počet států. Důvodů a připomínek pro nepřijetí Úmluvy bylo ze strany členských států několik. Mezi nejčastější se řadí nesouhlas s vymezením pojmů škoda či nebezpečné činnosti a látky, které se státům jeví jako široké. Členské státy také spatřovaly nesprávnou úpravu její odpovědnost vázající se na nebezpečné látky spíše než na nebezpečná zařízení či principu povinného schématu povinného finančního zabezpečení. Již z těchto stanovisek členských států je možné dovodit, že nastavení jednotného harmonizačního systému není jednoduchá záležitost, neboť členské státy se liší v pohledu na danou problematiku především na základě nestejně rychlosti rozvoje, na základě jejich tradic a kultur, ekonomického zajištění státu či všeobecného ekologického vědomí států, politiků a

---

⁴² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právní učebnice. str. 80, ISBN 978-80-7400-338-7

⁴³ RYBÁŘOVÁ, Lenka, *K odpovědnosti za ztráty na životním prostředí v Evropě*, COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1.edition, Brno: Masaryk University, ISBN: 978-80-210-4821-8

občanů. Česká republika taktéž neratifikovala Luganskou úmluvu, stala se ovšem pro náš právní řád významnou inspirací – převzala definice některých pojmů, zavedla princip objektivní odpovědnosti s možností liberace, zapojila občanskou veřejnost, zavedla právo na informace, vymezila lhůty a zajistila princip povinného pojištění či jiného finančního zajištění.⁴⁴ Evropská unie neboli spíše Evropská komise, spolupracovala s Radou Evropy na vzniku Luganské úmluvy a sama zvažovala připojení. Nakonec se ovšem Evropská unie rozhodla k Úmluvě nepřipojit a vydala místo toho své dva dokumenty, které sice nebyly dokumenty právními, ale jako první reagovaly na otázky odpovědnosti a vytvořily tak na úrovni evropského práva jistý rámec a směr řešení daných otázek. Prvním tímto dokumentem je Zelená kniha o nápravě škody na životním prostředí. Tento dokument se zabývá stejnou problematikou jako úmluva Luganská – novou úpravou právní odpovědnosti, finančním zajištěním, principem znečišťovatel platí a principem prevence. Navíc se Zelená kniha zaměřovala na otázky subjektivní a objektivní odpovědnosti a nápravy škod na životním prostředí za využití systému kolektivní úhrady škod, a to ve formě fondu vytvořený z pravidelných plateb přispěvatelů. Cílem Zelené knihy pak bylo především podnítit diskuzi ohledně vyplývajících otázek k této problematice, a to se Zelené knize podařilo. Na základě jejího představení došlo k řadě diskuzí, studií ale i sporů, které vedly k uvědomění si hlavních překážek, které sjednocené úpravě bránily. Mezi tyto hlavní překážky především považovali nejednotnost v přístupu nevlastnitelných složek životního prostředí, rozličné pohledy na důkazní břemeno či prokazování kauzality společně s vymezení objektivní odpovědnosti či různost pohledů na oceňování nákladů.⁴⁵ Díky tomuto vývoji vyšla v únoru roku 2000 navazující Bílá kniha, která se zabývala především navrhovanou úpravou odpovědnosti a zobrazovala tak představu Evropské komise o nové úpravě společně s jejími základními prvky a principy.⁴⁶

Na základě těchto doporučení, stanovisek a inspirací došlo v roce 2004 k vypracování a přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. Jedná se o doposud jeden z nejvýznamnějších právních předpisů na úseku ochrany životního prostředí evropské legislativy. Směrnice zavádí společný rámec členských států Evropské unie pro prevenci a náprav škod způsobených na volně žijících živočiších, planě rostoucích rostlinách, přírodních

---

⁴⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Karolinum, 1999. str. 34-35, ISBN 80-7184-827-1

⁴⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 82–83, ISBN 978-80-7400-338-7

⁴⁶ HUMLÍČKOVÁ, Petra, *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*, Praha, 2011, Doktorská disertační práce, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, vedoucí práce prof. JUDr. Milan Damohorský, Dr.Sc, str.71

stanovištích, vodních zdrojích a půdě. Základními zásadami této Směrnice jsou především princip prevence, princip znečišťovatel platí a princip finanční odpovědnosti provozovatele, jehož činností došlo ke vzniku škody na životním prostředí. Ve svých ustanoveních se Směrnice také zaměřuje na předcházení a nápravě ekologické újmy, a to v případech vybraných provozních činností rizikových pro životní prostředí. Směrnice stojí na principu objektivní odpovědnosti provozovatelů vybraných rizikových činností, ale je doplněna také o odpovědnost subjektivní provozovatelů ostatních provozních činností. Tato Směrnice byla transponována do českého právního řádu zákonem č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě a o změně některých zákonů.⁴⁷

Pokud nahlédneme na první pokusy o koncipování právní odpovědnosti za ztráty na životním prostředí v českém (respektive československém) právním řádu, začneme v druhé polovině 80. let, kdy se začaly objevovat první legislativní změny, které rozlišovaly mezi škodami ekonomickými a ekologickými. V této době také došlo k uvědomění potřeby nápravy poškozeného stavu do stavu původního či při nemožnosti takové nápravy alespoň k provedení dostatečných nápravných opatření. Krok dopředu také provedl profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy Valér Fábry, který jako první odlišil v roce 1988 ztráty na životním prostředí od škod na hmotném majetku. Velkou změnou bylo přijetí zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který uváděl právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí a zároveň rozlišovat mezi odpovědností za škodu na životním prostředí a odpovědností za ekologickou újmu. Mimo definice ekologické újmy také zákon ve svém §8 definoval dva potřebné základní pojmy – znečišťování a poškozování životního prostředí. Znečišťování je definováno v odst. 1 §8 zákona jako *„vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.“* Oproti tomu poškozování je definováno jako *„zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.“*⁴⁸ V druhém případě se tedy jedná o poškození v důsledku protiprávní činnosti a ponechává se na zvláštních zákonech, aby stanovily přípustnou míru tak, aby to co nejlépe zobrazovalo a reagovalo na současnou potřebu ochrany životního prostředí. Zákon také neopomíná ani potřebu předcházet takovému znečištění nebo poškozování životního prostředí, a tak ukládá povinnost každému, kdo využívá přírodní zdroje na vlastní náklady, zajišťovat sledování tohoto

---

⁴⁷ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisejícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.30-34, ISBN 9788087212073

⁴⁸ §8 odst. 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

působení a znát možné důsledky v případech, kdy by došlo k jeho narušení. Pokud by tak subjekt zjistil, že hrozí poškození životního prostředí, nebo že již k němu došlo, je povinen učinit na základě zákona a v mezích svých možností nezbytná opatření k odvrácení hrozby nebo ke zmírnění následků. Společně s touto povinností vzniká také povinnost oznamovací, tedy subjekt je povinen neprodleně ohlásit všechny tyto skutečnosti orgánům státní správy.⁴⁹

Abychom si lépe mohli představit odpovědnost za škodu, musíme se prvně podívat do současného občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., který ve svém ustanovení §2900 upravuje zásadu prevence ve znění: „*Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo vlastnictví jiného.*“⁵⁰ Ve srovnání bývalý občanský zákoník č. 40/1964 Sb. ve svém §415 odpovědnost za škodu definoval následovně: „*Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.*“⁵¹ Jak je tedy z těchto ustanovení vidět, současný občanský zákoník ve své prevenční zásadě vyňal pojmy „přírody a životního prostředí“ a nahradil je pojmem „vlastnictví“. Abychom tedy mohli užít občanskoprávního nástroje odpovědnosti za škodu vzniklou na složkách životního prostředí, musíme si prvně položit otázku, zda se jedná o složku životního prostředí schopnou být předmětem vlastnického práva. Otázka vlastnictví je tak klíčovou pro odpovědnost za škody na životním prostředí. České právo zná dvě kategorie složek – vlastnitelné a nevlastnitelné. Podle toho, do jaké kategorie složka spadá se odlišuje její právní úprava a ochrana. U složek vlastnitelných se využívá institut škody. Škoda totiž může vzniknout jen na vlastnitelné věci v právním slova smyslu a potřeba vlastníka je tak nezbytná pro její uplatnění. Bez vlastníka věci bychom neměli subjekt, který by byl schopen odpovědnost realizovat.⁵² Naopak u složek nevlastnitelných se využívá institutu ekologické újmy. Není to ovšem jen problém nevlastnitelných složek, který nám znemožní užít institut odpovědnosti za škody, ale také situace, kdy složky vlastnitelné jsou, ovšem vlastníka není možno poznat.

Občanský zákoník v odstavci prvním paragrafu 2894 upravuje základ občanskoprávní odpovědnosti: „*Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).*“⁵³ Ustanovení tohoto paragrafu nám upřesňuje pojem škody, jako majetkové

---

⁴⁹ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.19-22, ISBN 9788087212073

⁵⁰ §2900 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵¹ §415 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁵² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Karolinum, 1999. str. 20-21, ISBN 80-7184-827-1

⁵³ §2894 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

újmou představující jakoukoliv ztrátu na majetku vyčíslitelnou v penězích, a je tak ekonomickou složkou ztrát na životním prostředí podle práva soukromého. Naproti tomu stojí nemateriální ztráty na životním prostředí, které mají povahu ekologickou a nazýváme je ekologickou újmou. Oba tyto pojmy – škody i ekologická újma řadíme do ztrát na životním prostředí.⁵⁴

Soukromoprávní odpovědnost za škodu ve své objektivní stránce vyžaduje příčinnou souvislost mezi porušením prevenční povinnosti podle §2900 občanského zákoníku a vznikem újmy. Do své subjektivní stránky naopak zahrnuje zavinění, které se ve formě nedbalosti podle §2911 občanského zákoníku presumuje: „*Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.*“⁵⁵ Pokud se tedy poškozený dovolává této domněnky, musí prokázat, že škůdce porušil zákonnou povinnost, došlo ke vzniku újmy, a především, že mezi těmito existuje příčinná souvislost. Škůdce je na základě tohoto ustanovení zatížen důkazním břemenem spočívajícím v prokázání toho, že újmu nezavinil. Tento princip vznikl z obecné lidské zkušenosti, že protiprávní jednání jsou ve většině případů zaviněná. Zároveň se tak zlepšil postavení poškozeného, který nemusí nést těžké důkazní břemeno. Potřeba zavinění není ovšem potřeba v každém případě. Dle ustanovení §2895 občanského zákoníku: „*Škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem.*“⁵⁶ V takových stanovených případech se tedy jedná o odpovědnost objektivní. Na tyto případy se vyžaduje větší péče nebo odbornost, než je obecný standard vyžadovaný a upravený v ustanovení §2912 občanského zákoníku, které odkazují škůdce průměrných vlastností vystupujícího v soukromém styku. Především se jedná o škodu z provozní činnosti podle §2924 občanského zákoníku: „*Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výdělečné činnosti, nahradí škodu vzniklou z provozu, ať již byla způsobena vlastní provozní činností, věcí, při níž použitou nebo vlivem činností na okolí. Povinnosti se zproští, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.*“⁵⁷ V tomto případě se jedná o objektivní odpovědnost s možností liberace. Důvodem takové úpravy je právě v tomto konkrétním případě vyšší riziko vzniku újmy.

Vzhledem k tomu, že jsme si již přiblížili ustanovení občanského zákoníku, které se zabývá porušením zákonné povinnosti, nesmíme také zapomenout na porušení povinnosti smluvní. Občanský zákoník oproti svému předchůdci rozlišuje odpovědnost smluvní a

---

⁵⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Karolinum, 1999. str. 22-23, ISBN 80-7184-827-1

⁵⁵ §2911 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁶ §2895 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁷ §2924 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

odpovědnost mimosmluvní, vzniká nám tak dualitní pojetí civilního deliktů. Porušení smluvní povinnosti upravuje §2913: „*Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z tohoto vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“⁵⁸ Na rozdíl od povinnosti zákonné se zde nevyžaduje zavinění škůdce.

V neposlední řadě si je třeba také zmínit relativně častou praxi, se kterou se setkávají naše české soudy, a tím je pluralita škůdců, kteří se společně podílejí na vzniku újmy. Občanský zákoník na tuto skutečnost reaguje ve svých ustanoveních §2915 kdy uvádí: „*Je-li k náhradě zavázáno několik škůdců, nahradí škodu společně a nerozdílně, je-li některý ze škůdců povinen podle jiného zákona k náhradě jen do určité výše, je zavázán s ostatními škůdci společně a nerozdílně v tomto rozsahu. To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobila.*“⁵⁹ Povinnost škůdců se tedy presumuje jako solidární, kdy je v §2916 ponecháno na škůdcích, aby se následně podle účasti na způsobení vzniklé škody vypořádali, je zde ovšem stále moderační právo soudu v odůvodněných případech způsob náhrady změnit. Takové případy ovšem musí být s důvodem zvláštního zřetele hodného podle odstavce druhého §2916.

Když jsme si tedy objasnili koncept vzniku škody, je třeba se také podívat na její náhradu. Občanský zákoník primárně upřednostňuje nahrazení škody uvedením do předešlého stavu (*restitutio in integrum*). Za okolnosti, kdy toto není možné, anebo pokud-li to žádá poškozený, se náhrada škody hradí v penězích.⁶⁰ Naturální restituce, preferovaný způsob vyrovnání škody, je dle českého práva nejvhodnějším způsobem, který odpovídá své kompenzační funkci škody a lépe tak odpovídá zájmu poškozeného na neporušenosti jeho statku. Na rozdíl od náhrady v penězích také není třeba složitých výpočtů. Volba způsobu náhrady škody je ponechána na poškozeném, který zpravidla dle praxe preferuje naopak peněžní náhradu. Naturální restituce slouží k tomu, aby byl výsledný stav takový, jaký by byl, kdyby vůbec k samotné škodě nedošlo a nevznikla tak poškozenému újmu, tedy snaží se dosáhnout stavu, který tu byl před škodnou událostí. Jak k samotné restituci dojde, je již ponecháno na škůdci. Ten může tak učinit vlastními silami či prostřednictvím jiných osob. A co se tedy vše nahrazuje? Nahrazuje se skutečná škoda (*damnum emergens*) a ušlý zisk (*lucrum cessans*), případně další náklady a

---

⁵⁸ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. §2900–2924, ISBN 978-80-7400-287-8

⁵⁹ §2915 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁰ §2951 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

náhrady jako je podle §2969 občanského zákoníku: „...zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.“⁶¹

Vedle obecné úpravy náhrady škody v občanském zákoníku stojí zvláštní úpravy náhrady škody. Příkladem si můžeme uvést zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Jedná se o zákon upravující podmínky, rozsah a způsob náhrady škody poskytovanou státem za stanovených podmínek. Tento zákon taxativně vymezuje druhy živočichů, kteří se škod mohou dopustit a zároveň tak stanovuje k jakým škodám musí dojít, aby došlo ke splnění podmínek pro náhradu. Zvlášť upravená škoda a její náhrada je také ve složkových zákonech jako je příkladem zákon č. 289/1995 Sb., o lesích či zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

---

⁶¹ §2969 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

3. Právní odpovědnost za ekologickou újmu

Právní odpovědnost za ekologickou újmu je jednou ze složek ekologicko-právní odpovědnosti, která spadá pod odpovědnost za ztráty na životním prostředí. Svou povahou je založena na teorii práva veřejného. Jedná se o nejmladší druh odpovědnosti v rámci ochrany životního prostředí. Její vznik je spojován především s omezenou možností využití institutu odpovědnosti za škodu podle Občanského zákoníku, které v rámci ochrany životního prostředí nebyla postačující. Mezi tyto důvody se řadí především občanskoprávní princip volné dispozice vlastníka věci, a tím také možnost vzdát se práva na náhradu škody. Dalším omezením byl vztah občanskoprávní úpravy jen na vlastnitelné složky životního prostředí, jako jsou pozemky či rostliny, ovšem z důvodu rozšířenosti ekologické újmy bylo třeba také upravit složky nevlastnitelné. V neposlední řadě také chyběla úprava v případě, kdy škůdcem, původcem újmy, byl sám vlastník věci. Byla tedy potřeba vyplnit mezery, které ostatní oblasti odpovědnosti nebyly schopny svou právní úpravou zaplnit. Za poměrně velký rozvoj právní odpovědnosti za ekologickou újmu se zasloužil vstup České republiky do Evropské unie. Tímto vstupem došlo nejen k přijetí nových nástrojů, idejí a principů, ale také došlo k uvědomění potřeby nové právní úpravy.

3.1. Ekologická újma dle zákona č. 17/1992 Sb.

Ekologickou újmu v českém právním řádu poprvé definoval zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí ve svém §10: „*Ekologická újma je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.*“⁶² Důvodem zavedení pojmu ekologické újmy byla především potřeba doplnit ochranu životního prostředí, která byla doposud zajišťována prostřednictvím soukromoprávního institutu škody v občanském zákoníku, ale pro vztahy vznikajících na ochranu životního prostředí se často jevila jako nevyhovující či nedostačující.⁶³ Ekologická újma tak měla doplnit český právní řád a jeho úpravu právní odpovědnosti o nový institut, který by tak vyplňoval mezery, které se v praxi začaly objevovat.

Škoda a ekologická újma jsou dva nástroje v ekologicko-právní odpovědnosti existující vedle sebe. Jejich společným znakem je ztráta na některé ze složek životního prostředí. Každý nástroj ovšem pohlíží na ztrátu z jiného pohledu. Zatímco škoda vyjadřuje především ztrátu materiální a poměrně jednoduše vyjádřitelnou v penězích, ekologická újma představuje hlavně

⁶² §10 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

⁶³ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. I str. 23, ISBN 9788087212073

újmou imateriální jejíž peněžní vyjádřitelnost není už tak jednoduchá. Ekologická újma navíc nemusí pociťovat jen vlastník, ale také celá společnost a každý takový jedinec může pociťovat tuto ztrátu z jiné perspektivy. Ekologická újma tak může být ztrátou i materiální, ekonomickou, biologickou, estetickou, sociální anebo kulturní.⁶⁴ Tuto ztrátu mohou pociťovat i celé společnosti, a to až za hranice států, daleko od místa, kde tato ztráta vůbec vznikla. Taková ztráta může vznikat a působit jak zjevně, tak i dlouhodobě skrytě a vyjít na povrch až po několika letech. Tento fakt znehodnocoval využití procesních ustanovení a další ustanovení lhůt stanovených pro škodu. Mezi další rozdíly můžeme řadit způsob vzniku škody. Zatímco škoda vzniká na základě protiprávního stavu, ekologická újma může vzniknout i jednáním po právu. A na čem tedy tyto ztráty vznikají? Ekologická újma na rozdíl od škody může vznikat i na složkách životního prostředí které nejsou, či dle povahy nemohou být, předmětem práva vlastnického.

V neposlední řadě si je třeba také rozlišit škodu a ekologickou újmu z pohledu formy odčinění jejich ztrát na životním prostředí. Zákon o životním prostředí ve svém §27 odst. 1 uvádí: *„Každý, kdo poškozováním životního prostředí nebo jiným protiprávním jednáním způsobil ekologickou újmu, je povinen obnovit přirozené funkce narušeného ekosystému nebo jeho části. Není-li to možné nebo z vážných důvodů účelné, je povinen ekologickou újmu nahradit jiným způsobem (náhradní plnění); není-li to možné, je povinen nahradit tuto újmu v penězích. Souběh těchto náhrad se nevylučuje. Způsob výpočtu ekologické újmy a další podrobnosti stanoví zvláštní předpis.“*⁶⁵ Ekologická újma je velmi obtížně vyčíslitelná. I přesto, že existují různé hodnotící metody kvůli komplikovanosti a časté spornosti ohodnocení se jich nevyužívá. I kvůli tomu se u ekologické újmy upřednostňuje odčinění formou uvedení do původního stavu. Vzhledem k tomu, že ekologická újma je zároveň často těžko napravitelná přichází v úvahu i způsob provedení náhradních plnění, kterými jsou kompenzační opatření. Až v případě, že ani jeden z těchto žádaných postupů není proveditelný, nastupuje možnost finanční kompenzace. Vzhledem k tomu, že finanční náhrada není v tomto případě možná, představuje tato kompenzace vyčíslené náklady na uvedení do původního stavu či právě na provedení kompenzačních opatření. Osobou oprávněnou uplatňovat náhradu je u škody vlastník věci, ovšem vzhledem k tomu, že se u ekologické újmy může jednat právě i o složky

---

⁶⁴ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.2 4, ISBN 9788087212073

⁶⁵ §27 odst. 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

nevlastnitelné, tak je oprávněným uplatnit nárok i stát.⁶⁶ Toto oprávnění vyjádřeno v §27 odst. 3 zákona je zároveň také povinností dle čl. 7 Ústavy, který představuje princip odpovědnosti státu za ochranu životního prostředí.

Zákon o životním prostředí ve svém §10 definuje ekologickou újmu jako ztrátu nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů. Je třeba si uvést, jaké ztráty ekologická újma představuje. Jde především o oslabení či ztrátu funkcí produkčních a funkcí mimoprodukčních. Produkční funkce zobrazuje ekonomický přínos a její hodnotu lze vyčíslit v penězích. Jako příklad produkční funkce si můžeme uvést úrodnost půdy, schopnost absorpce a užité vlastnosti přírodních zdrojů surovin. Mimoprodukční funkce představuje synergické působení životního prostředí, a to jak ve vztahu složek životního prostředí navzájem, tak i ve vztahu člověka a společnosti jako celku. Příkladem si můžeme uvést způsobilost ekosystému udržet si život v přirozeném rozsahu či působení životního prostředí na člověka i na jeho zdraví.⁶⁷ Náhradu za ztráty či oslabení těchto funkcí upravují složkové zákony. Zákon o životním prostředí neobsahuje procesní ustanovení zabývající se náhradními opatřeními. Taktéž postrádá i vymezení správních orgánů zajišťujících nápravu. Tato úprava ekologické újmy je tak ponechána na zvláštních zákonech týkajících se jednotlivých složek životního prostředí či zákonech o ochraně před zvláštními zdroji ohrožení. Náhradou za ztráty či oslabením produkčních funkcí se zabývá například horní zákon č. 44/1998 Sb. či zákon lesní č. 289/1995. Naopak náhradou funkcí mimoprodukčních se zabývá například zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.⁶⁸

3.2. Ekologická újma dle zákona č. 167/2008 Sb.

Jak uvádí důvodová zpráva, zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí je především rámcovou právní normou, která vytváří prostor pro speciální právní úpravy ochrany životního prostředí a o jeho složky, které budou vzájemně provázány a budou vycházet z filozofie této normy.⁶⁹ Zákon tak ponechával prostor pro další, komplexnější úpravu. Této úlohy se ujal v roce 2008 zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, který transponoval Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o

---

⁶⁶ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.24-25, ISBN 9788087212073

⁶⁷ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.22-23, ISBN 9788087212073

⁶⁸ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.28, ISBN 9788087212073

⁶⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí přijatou v roce 2004. Tento zákon, povahou veřejnoprávní, ponechává soukromoprávní úpravu odpovědnosti za škodu obsaženou v občanském zákoníku a staví se do postavení zvláštního předpisu ve vztahu právě k zákonu č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Oba právní předpisy tak v našem právním řádu stojí vedle sebe a i přesto, že oba upravují právní odpovědnost za ekologickou újmu, nikterak se nevyklučují, naopak se vzájemně doplňují.

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě vyplňuje mezery v úpravě ekologické újmy, které doposud nebyly upraveny jak zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, tak ostatními složkovými zákony. Jedná se především o tyto oblasti:

- možnost ukládání preventivních opatření v případě bezprostřední hrozby vzniku ekologické újmy na jednotlivých složkách životního prostředí
- objektivní odpovědnost provozovatelů vybraných rizikových činností ke složkám životního prostředí upravenými ve směrnici 2004/35/ES
- způsoby nápravy ekologické újmy u jednotlivých složek ve smyslu směrnice 2004/35/ES
- provedení zásady „znečišťovatel platí“ společně s hrazením nákladů na preventivní a nápravná opatření, a to včetně uvedení liberačních důvodů
- ochrana půdy jako samostatné složky životního prostředí
- úpravu finančního zajištění odpovědnosti za ekologickou újmu⁷⁰

Definice ekologické újmy je podle zákona o předcházení ekologické újmy obsahově užší, než je tomu v zákoně o životním prostředí. Oba zákony ovšem pohlíží na ekologickou újmu jako na ztrátu na složkách životního prostředí, a to především jako na ztrátu imateriální a vyjádřitelnou ve zhoršení funkcí přírodních zdrojů, ale i také jako na ztrátu materiální. Zatímco zákon o životním prostředí hovoří o ekologické újmě, jako ztrátě na obecně všech složkách životního prostředí, zákon o předcházení ekologické újmě vyzdvihuje jen 3 oblasti, na které se ekologická újma může vztahovat. Mezi tyto oblasti patří chráněné druhy volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodní stanoviště (hromadným pojmem také biodiverzita), půda a voda. Zákon pojem ekologické újmy definuje ve svém §2:

---

⁷⁰ STEJSKAL, Základní principy zákona o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, *České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2001-, 1/2008, ISSN 1213-5542

„Pro účely tohoto zákona se rozumí ekologickou újmou nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, které se může projevit přímo nebo nepřímo; jedná se o změnu na:

- 1. chráněných druhích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích, která má závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivého stavu ochrany takových druhů nebo stanovišť, s výjimkou nepříznivých účinků vyplývajících z jednání provozovatele, k němuž byl oprávněn podle §5b, 45i a 56 zákona o ochraně přírody a krajiny...*
- 2. podzemních nebo povrchových vodách včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, která má závažný nepříznivý účinek na ekologický, chemický nebo množstevní stav vody nebo na její ekologický potenciál, s výjimkou nepříznivých účinků stanovených podle §23a odst. 4 a 7 vodního zákona, nebo*
- 3. půdě znečištěním, jež představuje závažné riziko nepříznivého vlivu na lidské zdraví v důsledku přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj...“⁷¹*

Zákon tedy považuje za ekologickou újmu jen takovou změnu, která je způsobená na vybraných složkách. Podívejme se tedy první na bod 1 a vybrané chráněné druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Zákon mezi vybrané druhy věnuje pozor především volně žijícím ptákům, pro které se vymezují ptačí oblasti podle §45e zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, přičemž je toto ustanovení transponováno ze směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků z roku 1979. Tato směrnice upravuje volně žijící ptáky přirozeně se vyskytující na evropském území členských států. Podnětem pro vznik této úpravy byl rapidně klesající počet druhů, která začal představovat závažnou hrozbu pro udržení biologické rovnováhy. Navíc vzhledem k tomu, že poměrná většina ptactva je druhem stěhovavým, jedná se přeshraniční problém, který je vhodný řešit v rámci práva komunitárního. Součástí této směrnice je také příloha obsahující výčet chráněných druhů. V českém právu je tento taxativní výčet uveden v seznamu nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti. Mezi další chráněné druhy řadí zákon druhy v zájmu Evropských společenství stanovených v §3 odst. 1 písm. p) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, konkrétně se jedná o seznamy obsažené ve vyhlášce č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v souvislosti s vytvořením soustavy NATURA 2000. Do takto vybraných druhů také může

---

⁷¹ §2 písm. a) zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě

zařadit další druhy Ministerstvo životního prostředí prostřednictvím své vyhlášky. Přírodním stanovištěm se podle §3 odst.1 písm. n) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny rozumí: „*přírodní nebo polopřírodní suchozemská nebo vodní plocha, která je vymezena na základě geografických charakteristik a charakteristik živé a neživé přírody.*“⁷² Definice tohoto pojmu byla přebrána z evropské směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, na kterou také transponovaná směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí odkazuje. Mezi vybrané druhy přírodních stanovišť zákon považuje přírodní stanoviště v zájmu Evropských společenství podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dále území, jež jsou biotopem pro druhy ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti podle §45e zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a území jež jsou biotopem pro druhy v zájmu Evropských společenství podle tohoto zákona. V poslední řadě do těchto druhů také zákon řadí místa rozmnožování nebo odpočinku druhů vyžadujících přísnou ochranu. Zákon se nevztahuje na poškozování ovzduší, neboť podle tohoto zákona není ovzduší přírodním zdrojem, na kterém by mohla vzniknout ekologická újma.⁷³ Tuto skutečnost můžeme dovodit v §2 písm. l) a jeho definování pojmu přírodního zdroje v němž ovzduší zcela opomíjí. Transponovaná směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí ovšem ovzduší zmiňuje již ve své preambuli: „*Škody na životním prostředí zahrnují také škody způsobené vzduchem roznášenými částicemi, pokud poškozují vodu, půdu nebo chráněné druhy nebo přírodní stanoviště.*“⁷⁴ Mimo výčet složek životního prostředí, na které se ekologická újma podle vztahuje, obsahuje zákon také taxativní výčet okolností, na které se tento zákon nevztahuje. Jedná se například o případy, kdy dojde k ekologické újmě (či její bezprostřední hrozbě) na základě ozbrojeného konfliktu, zajišťování bezpečnosti či živelní události neodvratné povahy.

Jak jsme si již výše uvedli, zákon nám také přinese řadu nástrojů aplikovatelných v případě bezprostředně hrozící, či již vzniklé, ekologické újmy. Jak již ze samotného názvu zákona plyne, zabývá se zákon předcházením ekologické újmy a v případě, že již k této ekologické újmě došlo, tak také její nápravou. Nástroje využívající k těmto cílům nazýváme také jako preventivní a nápravná opatření. Systém těchto opatření náš český právní řád již

---

⁷² §3 odst. 1 písm. n) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁷³ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisejícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti.* Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.51, ISBN 9788087212073

⁷⁴ preambule Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí ze dne 21. dubna 2004

nějakou dobu zná ze složkových zákonů na ochranu životního prostředí. Než se tedy podíváme na nástroje podle zákona o předcházení ekologické újmy, pojďme se podívat, jak upravují ekologickou újmu a opatření pro její předcházení či nápravu složkové zákony.

3.3. Ekologická újma dle složkových zákonů

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě je zákonem speciálním. Tato specialita je upraveno v jeho ustanovení §21 odst. 3: „*Pokud tento zákon nestanoví jinak, postupuje se při ukládání preventivních nebo nápravných opatření podle zvláštních právních předpisů...*“⁷⁵ Mezi tyto zvláštní předpisy patří především zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dále zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu či zákon č. 289/1995 Sb., o lesích.

Začněme tedy zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Vzhledem k tomu, že se jedná o právní předpis prosazující zájmy ochrany přírody a krajiny, ve svých ustanoveních reaguje na situace, kdy dojde k porušení povinností ze strany fyzických či právnických osob. Tento předpis se ve své hlavě osmě zabývá obecnou úpravou odpovědnosti na úseku ochrany přírody a krajiny. Tato hlava je především zaměřena na správněprávní odpovědnost, tedy upravuje správní delikty a přestupky spočívající v porušení právních povinností a jejich případné následky. Ve svém ustanovení §86 pak uvádí: „*Kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní částí přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona, je povinen navrátit ji do původního stavu, pokud je to možné a účelné. O možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu rozhoduje orgán ochrany přírody.*“⁷⁶ Tímto ustanovením dochází k zavedení obecné povinnosti každého odstranit vzniklou újmu v důsledku svého protiprávního jednání a zároveň se tak pokládají základy pro možné uplatnění odpovědnosti za ekologickou újmu a povinnosti její nápravy. Pojem ekologické újmy ovšem zákon nikterak nedefinuje a ve svých ustanoveních jej ani hojně neuzivá. Předpis ovšem reaguje na potřebu zachování příznivého stavu přírody a krajiny a v protiprávní jednání spojuje s negativními důsledky. I dle tohoto předpisu je preferovaná naturální restituce, tedy navrácení poškozeného stavu do stavu původního, a to přímo ze zákona. Je pak na příslušném orgánu ochrany přírody a krajiny, zda je tak možné provést a jak žádoucího stavu má být dosaženo – možnost navrácení do původního stavu musí být nejen faktická, ale i právní, zároveň je také třeba neopomenout faktor účelnosti. V případech, kdy naturální restituce není možná, umožňuje zákon také provést naturální kompenzaci, která má vynahrazovat způsobenou újmu. Příkladem této povinnosti pak zákon

---

⁷⁵ §21 odst. 3 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické a o její nápravě

⁷⁶ §86 odst.1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

uvádí ekologickou újmu vzniklou pokácením dřevin. V případě, kdy dojde, k již vzniklé ekologické újmě pokácením dřevin, zákon stanovuje požadavek přiměřené náhradní výstavby k její kompenzaci. Rozhodnutí o uložení této povinnosti provést náhradní výstavbu provádí příslušný orgán, který prvně zhodnotí a rozhodne, zda k povinnosti výstavby vůbec přistoupí. Navíc může příslušný orgán také uložit povinnost následné péče o dřeviny na nezbytně nutnou dobu, nejvýše na 5 let, pokud uzná, že je tomu tak potřeba pro dosažení skutečné nápravy. Zákon se dále zabývá ve svém ustanovením §90 konfliktem dvou zákonných úprav v případě užití nástroje nápravného opatření. Zákon dává přednost nápravným opatřením podle speciálního zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a uvádí, že v případě, kdy dojde k vydání rozhodnutí o uložení nápravného opatření podle tohoto zákona, nepoužije se jeho vlastní ustanovení o nápravných opatřeních, podle již zmíněného §86. Tento přednostní režim se vztahuje i na řízení již běžící, tedy v případě, kdy je zahájeno řízení podle §86 zákona o ochraně přírody a krajiny, musí být zastaveno, pokud mezitím došlo k zahájení řízení podle zákona o předcházení ekologické újmě. Podstatný rozdíl mezi těmito zákony můžeme hledat v řízení o uložení nápravných opatření. Zatímco podle zákona o ochraně přírody a krajiny lze zapojit do řízení ekologické spolky, podle zákona o předcházení ekologické újmě je tato účast spolků vyloučena, neboť jim to žádná zákonná úprava neumožňuje.⁷⁷

Dalším výše zmíněným právním předpisem je zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, který obsahuje souhrnnou úpravou českého vodního práva a jehož předmětem je úprava právních vztahů fyzických a právnických osob k povrchovým a podzemním vodám. Jedná se o právní předpis s dostatečně podrobnou právní úpravou uplatňování veřejnoprávní odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí. Vzhledem k tomu, že vodní zákon upravuje uplatňování odpovědnosti stejně jako zákon o předcházení ekologické újmě, je tento vzájemný konflikt vyřešen podobně jak je tomu v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Tedy v případě, kdy byla na základě zákona o předcházení ekologické újmě uložena povinnost provedení nápravného opatření, nelze již uložit nápravné opatření podle vodního zákona. V případě, že již toto řízení bylo podle vodního zákona zahájeno, musí být přerušeno. A nyní již k samotné odpovědnosti upravené zákonem. V ustanovení §29 je upravena objektivní odpovědnost za ztrátu podzemních vod, která není vázána na protiprávní jednání: *„Osoba, která způsobí při provozní činnosti ztrátu podzemní vody nebo podstatné snížení možnosti odběru ve zdroji podzemních vod, popřípadě zhoršení jakosti vody v něm, je povinna nahradit škodu, která tím vznikla tomu,*

---

⁷⁷ VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. §90, ISBN 978-80-7400-675-3

kdo má povoleno odebírat podzemní vodu z tohoto vodního zdroje, a dále provést podle místních podmínek potřebná opatření k obnovení původního stavu. Náhrada spočívá v opatření náhradního zdroje vody. Není-li to možné nebo účelné, je povinna poskytnout jednorázovou náhradu odpovídající snížení hodnoty tohoto nemovitého majetku s jehož užíváním je povolení spojeno. Ve sporech o náhradu škody nebo o její výši rozhoduje soud. Tím nejsou dotčeny obecné předpisy o náhradě škody.“⁷⁸ Podle tohoto ustanovení je zdůrazněna prioritní funkce podzemních vod pro zásobování pitnou vodou a preferovaný způsob nápravy je naturální restituice. Zákon se dále zabývá také veřejnoprávní odpovědností v případě nedovoleného vypouštění odpadních vod, nedovoleného nakládání se závadnými látkami nebo havárií. V případech, kdy dojde za těchto skutečností ke vzniku závadného stavu, může podle §42 zákona vodoprávní úřad či Česká inspekce životního prostředí uložit povinnost provést opatření k nápravě tohoto stavu. Tato opatření se ukládají subjektu, který je původcem závadného stavu a tato opatření jsou prováděna na jeho náklady. Zákon ovšem také uvádí, že opatření k nápravě mohou být uloženy také nabyvateli majetku podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, a to v případě, kdy tento subjekt není původcem závadného stavu. Tento subjekt (nabyvatel) si ovšem musí být vědom ekologické zátěže a musí uzavřít zvláštní smlouvu či mu musí být poskytnuta sleva z kupní ceny z důvodu závadného stavu. Odpovědnost se pak tedy uplatňuje proti novému nabyvateli. Kromě principu nápravných opatření také zákon stojí na principu prevence, který bychom mohli hledat v ustanovení §5: „Každý, kdo nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami, je povinen dbát o jejich ochranu a zabezpečovat jejich hospodárné a účelné užívání podle podmínek tohoto zákona a dále dbát o to, aby nedocházelo k znehodnocování jejich energetického potenciálu a k porušování jiných veřejných zájmů chráněných zvláštními právními předpisy.“⁷⁹

Ochrana půdy není v českém právním řádu upravena komplexně. Nejobsáhlejší úpravu obsahuje zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, který se ovšem zabývá zemědělským půdním fondem, jako základním přírodním bohatstvím naší země a nenahraditelným výrobním prostředkem, který umožňuje zemědělskou výrobu a je tak jednou z hlavních složek životního prostředí. Do zemědělského půdního fondu řadíme zemědělskou půdu – tedy ornou půdu, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny, chmelnice, rybníky s chovem ryb a také nezemědělskou půdu potřebnou k zajišťování zemědělské výroby jako jsou polní cesty či závlahové či naopak odvodňovací pozemky. Tento právní předpis stanovuje ve

---

⁷⁸ §29 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách

⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

svých ustanoveních vlastníků (či nájemců) povinnosti při hospodaření na zemědělském půdním fondu. Především usiluje o to, aby během hospodaření nedocházelo k znečišťování půdy, jako nenahraditelné složky životního prostředí a v souvislosti s tím také k poškozování jiných organismů či jiných přírodních zdrojů, které jsou na půdě závislé. Na případy, kdy dojde k porušení těchto povinností tak zná zákon taktéž nástroj nápravných opatření. Je to především orgán ochrany zemědělského půdního fondu, který je oprávněn uložit původci závadného stavu opatření k nápravě a k odstranění závad. Náklady na tato opatření k nápravě nese původce závadného stavu. Mezi tyto nápravné opatření zákon příkladem řadí speciální osevňovací postupy, agrotechnické opatření sledující zlepšení půdních vlastností, odčerpávání rizikových látek či rizikových prvků nebo v neposlední řadě změnu druhu pozemku. Stejně jako je tomu u výše uvedených složkových zákonů, nelze postupovat současně podle zákona o zemědělském půdním fondu a zákona o předcházení ekologické újmy. V případě, kdy na základě rozhodnutí zjistíme, že došlo k ekologické újmě a zároveň dojde k posouzení, že se nebude postupovat podle zákona o předcházení ekologické újmy, je zde možnost postupovat podle zákona o zemědělském půdním fondu, a podle něj tak uložit potřebná opatření.

Právní úprava předcházení a nápravy ekologické újmy na lesních ekosystémech a lesních pozemcích je upravena v zákoně č. 289/1992 Sb., o lesích. Účelem lesního zákona je stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa, jako našeho přírodního bohatství a nenahraditelnou složku životního prostředí pro plnění všech jeho funkcí. Stejně jako je tomu u vodního zákona, obsahuje lesní zákon ustanovení o přednostním režimu zákona o předcházení ekologické újmy. Tedy, v případě, kdy bylo vydáno opatření k nápravě ekologické újmy na lesích podle zákona o předcházení ekologické újmy, již se nebude postupovat podle ustanovení zákona lesního. Nápravná opatření lesní zákon upravuje ve svém ustanovení §51, který dává orgánům státní správy lesů pravomoc ukládat opatření k odstranění zjištěných nedostatků, popřípadě i opatření ke zlepšení stavu lesů a plnění jejich funkcí. Zároveň v případě hrozící škody jsou orgány státní správy lesů oprávněny rozhodnout o omezení nebo zastavení výroby či jiné činnosti v lese až do doby, než dojde k odstranění nedostatků nebo jejich příčin. Orgány státní správy lesů jsou tak na základě tohoto ustanovení oprávněny vykonávat dozor nad dodržováním lesního zákona a rozhodnutí vydaných na jeho základě. Dále můžeme opatření hledat také v ustanovení §21 zákona, který uvádí: „*Právnícké a fyzické osoby, které při své činnosti používají nebo produkuje látky poškozující les a les ohrozí nebo poškodí, jsou povinny provádět opatření k zabránění nebo zmírnění jejich škodlivých následků.*“⁸⁰ Povinnosti

---

⁸⁰ §21 odst. 1 zákona č. 289/1992 Sb., o lesích

k ochraně lesa jsou pak upraveny v §32 zákona. Jedná se především o povinnosti vlastníků lesa provádět taková opatření, aby se předcházelo působení škodlivých činitelů na les, a to prostřednictvím zjišťování a evidence výskytu a rozsahu škodlivých činitelů, prevence v šíření přemnožení škodlivých organismů či prováděním preventivních opatření proti vzniku lesních požárů. V případě vzniku mimořádných a nepředvídatelných lesních škod je pak vlastník lesa povinen činit veškerá bezodkladná opatření k jejich odstranění či alespoň zmírněním jejich následků. Tato opatření mohou být uložena i orgánem státní správy lesů. Zákon uvádí taxativní výčet těchto opatření, které může orgán státní správy lesů uložit: omezení nebo zastavení těžeb v rozsahu a termínu, provedení ochranného zásahu směřujícího k zastavení šíření škodlivých organismů, zničení napadených semen a sazenic, průkazné označování vytěženého dřeva či také omezení nakládání se dřevem, semeny nebo sazenicemi. Tato opatření mohou být orgánem státní správy lesů nařízeny i opatřeními obecné povahy, které se vydá bez řízení a nabyde účinnosti dnem vyvěšení veřejné vyhlášky, pokud není stanoveno jinak. Mezi další zákonné povinnosti vznikající vlastníku lesa zákon uvádí také povinnost dbát na to, aby nebyly lesní porosty nepřiměřeně poškozovány zvěří, povinnost zvyšovat odolnost lesa a jeho stabilitu, povinnost používat vhodné způsoby a postupy při obnově lesa, povinnost hospodařit v lese tak, aby jeho činností nebyly ohroženy lesy sousedící, povinnost chránit les před znečišťujícími látkami unikajícími či vznikajícími během hospodářské činnosti nebo povinnost užívat technologie co nejšetrnější k životnímu prostředí. Na situace, kdy vlastník lesa neplní tyto podstatné povinnosti stanovené zákonem a zároveň tím ohrožuje existenci lesa, zákon upravuje správněprávní odpovědnost za využití systému pokut. V případech, kdy nejsou tyto sankce dostačující a účinné může orgán státní správy lesů rozhodnout o nezbytných opatřeních k odvrácení hrozícího nebezpečí podle §57. Podmínkou pro uplatnění tohoto ustanovení je ovšem prvotní udělení pokuty, na jejímž základě nedošlo ke změně ohledně nedodržování povinnosti a stále zde existuje hrozící nebezpečí.⁸¹

---

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

4. Právní nástroje v oblasti ekologické újmy dle zákona č. 167/2008 Sb.

Nástroje v oblasti ochrany životního prostředí slouží jako prostředky ovlivňování stavu životního prostředí nebo také jako prostředky ovlivňování chování subjektů ve vztahu k životnímu prostředí. Tyto nástroje můžeme dělit do dvou základních skupin. V první skupině se nachází nástroje přímého působení, které přímo působí na stav životního prostředí, využívají se v právu životního prostředí a jedná se o právní nástroje, které můžeme dále dělit na: administrativně-právní nástroje, koncepční nástroje, nástroje dobrovolné regulace, nápravná opatření a sankční nástroje. Do druhé skupiny spadají nástroje nepřímého působení, které jsou představovány zejména ekonomickými nástroji a jejich účelem je získat dobrovolný zájem na ochraně životního prostředí určitou stimulací.⁸²

Administrativně-právní nástroje mají široké uplatnění v rámci ochrany životního prostředí, neboť se jedná o nástroje přímého působení, které mohou mít hned několik podob. Mohou představovat ukládání povinností ve formě různých zákazů, příkazů a omezení, a to přímo zákonem či na základě zákona. Zároveň však také mohou udělovat povolení, souhlasy, stanoviska a vyjádření, jejichž funkcí je především prevence. Další jejich funkcí může být dozor, tedy nástroj nezbytný k prosazování právní ochrany životního prostředí. Na základě zákonů jsou vytvořeny speciální úřady, v jejichž působnosti je kontrola jak fyzických, tak právnických osob při plnění svých povinností na úkor životního prostředí. Příkladem tohoto úřadu je již několikrát zmiňovaná Česká inspekce životního prostředí. Nejsou to ovšem jen kontrolní úřady, ale také soudy, které především v rámci správního soudnictví dohlíží na řádné uplatnění práv a povinností. Do dozoru také můžeme také řadit různé formy opatření ve složkových zákonech na ochranu životního prostředí jako je příkladem umožnění vstupu na cizí pozemky, oznamovací povinnost či poskytování informací příslušným orgánům. Důležitou roli hrají také nástroje ve formě standardů, které představují požadavky na zachování určitého stavu životního prostředí. Tyto standardy mohou být ve formě emisních/imisních limitů, přípustných stupňů znečištění či technických parametrů. V neposlední řadě je třeba také zmínit nástroje v podobě kategorizace objektů ochrany a zdrojů ohrožování životního prostředí na základě závažnosti zdroje ohrožení a významu objektu.⁸³ Zvláštní kategorii nástrojů pak tvoří institut právní odpovědnosti a s tím související opatření. Do této kategorie tak můžeme zařadit

---

⁸² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 36-37, ISBN 978-80-7400-338-7

⁸³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 38-40, ISBN 978-80-7400-338-7

nápravná opatření při uplatňování ekologické újmy, ke kterým se dostaneme podrobněji podle zákona o předcházení ekologické újmy níže.

Ekonomické nástroje, jako hlavní představitele nástrojů nepřímého působení, využíváme jako doplněk administrativně-právních nástrojů v ochraně životního prostředí. Byla to právě nedostatečná účinnost administrativně-právních nástrojů, která vedla ke vzniku nástrojů ekonomických. Oproti administrativně-právním nástrojům je jejich velká výhoda spatřována v efektivnosti a menších nákladech. Jejich základní charakteristikou je poskytnutí možnosti volby chování ze strany státu, tedy subjekt má možnost se sám rozhodnout, kterou z variant chování zvolí. Dvě základní kritéria pro poskytnutí těchto variant představují ekologická vhodnost a ekonomická výhodnost. Stát se pak snaží dosáhnout souladu mezi těmito kritérii. Vzhledem k tomu, že v případě výběru si subjekty v převážně většině vyberou variantu ekonomičtější než ekologičtější, snaží se stát využívat ekonomické nástroje k tomu, aby ekologická řešení byla pro subjekty atraktivnější, tedy v tomto případě ekonomicky výhodnější, a naopak ekologicky nevhodná chování ekonomicky znevýhodnil. Za tohoto stavu by tak došlo k souladu zájmů individuálních a celospolečenských.⁸⁴ Ekonomické nástroje může stát uplatňovat na základě pozitivní nebo negativní stimulace. Zatímco v případě pozitivní stimulace dochází k zvýhodňování ekologicky konformního chování prostřednictvím daňových zvýhodnění či dotací, negativní stimulace spočívá v znevýhodnění ekologicky nevhodného chování, a za využívání poplatků či daní.

4.1. Preventivní opatření

Začněme tedy velmi důležitým nástrojem při zajišťování prevence, a to preventivními opatřeními. Preventivní opatření v ochraně životního prostředí můžeme rozlišovat na preventivní opatření všeobecné povahy a preventivní opatření speciální. Složkové zákony, které do přijetí zákona o předcházení ekologické újmy v našem právním řádu existovaly, upravovaly opatření všeobecné povahy. Jsou to taková opatření, které musí být přijaty provozovatelem v době, kdy ještě neexistuje bezprostřední hrozba vzniku škody na životním prostředí. Naproti tomu stojí opatření speciální, které musí být přijaty provozovatelem v době, kdy zjistí bezprostřední hrozbu vzniku škody.⁸⁵ Vzhledem k tomu, že se zákon vztahuje na bezprostřední hrozby vzniku ekologické újmy, jedná se o opatření speciální, které zákon zavádí do českého právního řádu nově. Povinnost předcházet ekologické újme je zakotvena v §3 zákona:

---

⁸⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 42-43, ISBN 978-80-7400-338-7

⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

„Provozovatel musí předcházet vzniku ekologické újmy a v rozsahu stanoveném tímto zákonem přijímat preventivní opatření...“⁸⁶ Kdo je ovšem tímto povinným provozovatelem, který je za provedení těchto opatření odpovědný? Odpověď na naši otázku můžeme hledat v §4 zákona, podle kterého: „Povinnost provádět preventivní opatření nebo nápravná opatření a nést s tím související náklady má provozovatel vykonávající provozní činnost, která je zařazena do seznamu provozních činností uvedených v příloze č.1 k tomuto zákonu, pokud mezi touto činností a ekologickou újmou nebo její bezprostřední hrozbou je příčinná souvislost.“⁸⁷ Aby byl tedy provozovatel odpovědný, musí být provozovatelem vybrané rizikové provozní činnosti uvedené v příloze č. 1 zákona. Tato příloha obsahuje výčet vybraných provozních činností, s nimiž zákon spojuje jak povinnost k prevenci, tak k nápravě, a to za přísnějších podmínek. Tyto provozní činnosti jsou považovány za nebezpečné pro životní prostředí. Provozní činnosti rozumí zákon činnosti při výkonu určité profese, a to jak podnikatelskou či neziskovou, nežádá sem tedy výkon činnosti zájmové či v pracovním poměru.⁸⁸

Povinnost prevence vychází z principu objektivní odpovědnosti s možností liberace. Pro naplnění jejích předpokladů tedy musí existovat bezprostřední hrozba ekologické újmy, provozní činnost a příčinná souvislost. Není vyžadováno protiprávní jednání ani zavinění. Tato objektivní odpovědnost je ovšem spjata jen s provozovatelem výše uvedenými, tedy provozovatelem provozních činností uvedených v příloze č. 1 zákona. Pro provozní činnosti neuvedené v příloze č.1 platí ustanovení §5 zákona, který ukládá provozovatelům ostatních provozních činností provádět preventivní opatření v případě, kdy hrozí ekologická újma na vybraných složkách životního prostředí. Mezi tyto složky patří chráněné druhy volně žijících živočichů, planě rostoucí rostliny a přírodní stanoviště. Na ostatní složky se v tomto případě ustanovení zákona nevztahuje. Tato odpovědnost provozovatelů vzniká na základě porušení právního předpisu na ochranu životního prostředí nebo právního předpisu regulujícího provozní činnosti neuvedené v příloze č.1 zákona o předcházení ekologické újmy (upravuje je např. stavební zákon či horní zákon).⁸⁹

V případě bezprostřední hrozby ekologické újmy, je provozovatel povinen neprodleně provést nezbytná preventivní opatření podle §6 zákona. Tato opatření mohou mít různou povahu, vždy mají za cíl vzniku ekologické újmy předejít, či alespoň minimalizovat její dopady.

---

⁸⁶ §3 odst. 1 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

⁸⁷ §4 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č.167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů

⁸⁹ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisejícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str. 81, ISBN 9788087212073

Společně s touto povinností vzniká také provozovateli povinnost oznamovací. Provozovatel je povinen sdělit příslušnému orgánu informace o všech důležitých okolnostech souvisejících s bezprostřední hrozbou ekologické újmy, o provedených preventivních opatřeních, a i o neodstranění bezprostřední hrozby. Takové oznámení může být učiněno libovolnou formou, vždy z něj ale musí být patrné, jaké věci se týká a kdo jej činí. Příslušný orgán pak může kdykoliv požádat provozovatele o doplňující informace týkající se dané věci a provozovatel má povinnost bez zbytečného odkladu tyto informace poskytnout. V případě, kdy by provozovatel tyto informace odmítl poskytnout, jedná se o správní delikt. Příslušný orgán má také oprávnění vyzvat provozovatele, aby ve stanovené lhůtě provedl preventivní opatření, a to ve formě faktických pokynů před zahájením správního řízení. V případě neuposlechnutí těchto pokynů se rovněž jedná o správní delikt. V případě, kdy příslušný orgán. V neposlední řadě může také příslušný orgán zasáhnout v případě, kdy ve stanovené lhůtě provozovatel nekoná, jak má, či není provozovatel znám. V těchto situacích zajistí orgán provedení preventivních opatření bez zbytečného odkladu, a to prostřednictvím odborně a technicky vybavené právnické či fyzické osoby. Tento proces zajištění nezbytných opatření orgánem podléhá režimu zákona o zadávání veřejných zakázek. Na situace, kdy provozovatel neprovede preventivní opatření se vztahuje §19 zákona, který tuto skutečnost označuje správním deliktem, a je možné za něj orgánem uložit pokutu provozovateli až do výše 5 000 000 Kč.

4.2. Nápravná opatření

Nápravná opatření jsou specifickým administrativně-právním nástrojem, který využíváme v ochraně životního prostředí jako způsob nápravy ztrát na životním prostředí, respektive podle zákona o předcházení ekologické újmy na jednotlivých vyjmenovaných složkách životního prostředí. Stejně jak je tomu u preventivních opatření, nejedná se o nový institut, který by náš český právní řád před přijetím zákona neznal. Nápravná opatření můžeme nalézt v množství složkových zákonů, které jsme si již představily (i z pohledu nápravných opatření) výše. Nyní se podíváme na nápravná opatření z pohledu zákona o předcházení ekologické újmy.

Zákon o předcházení ekologické újmy na rozdíl od složkových zákonů obsahuje definici nápravného opatření a uvádí jej jako: *“opatření přijaté ke zmírnění dopadů ekologické újmy, jehož cílem je obnovit, ozdravit nebo nahradit poškozené přírodní zdroje nebo jejich zhoršené funkce anebo poskytnout přiměřenou náhradu těchto zdrojů nebo jejich funkcí.”*⁹⁰ Tato

---

⁹⁰ §2 písm. k) zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

nápravná opatření tak mají podobu povinnosti, která může být založena jak na základě zákona (*ex lege*), tak z individuálního správního aktu veřejné správy (*ex actu*). Vzhledem k tomu, že nápravná opatření jsou často ukládána společně s rozhodnutím o správním deliktu, bývají vnímána jako nástroje sankční povahy.⁹¹ Povinnost provést nápravná opatření zakládá zákon ve svém ustanovení §7 odst. 1: „*V případě vzniku nebo zjištění ekologické újmy je provozovatel povinen neprodleně provést veškerá proveditelná nápravná opatření k okamžité kontrole, omezení, odstranění nebo jinému zvládnutí znečišťujících látek nebo jiných škodlivých faktorů, jejichž cílem je omezit ekologickou újmu a nepříznivé účinky na lidské zdraví nebo předejít dalšímu rozšiřování ekologické újmy, nepříznivým účinkům na lidské zdraví nebo dalšímu zhoršení funkcí přírodních zdrojů.*“⁹² Tímto ustanovením zákon ukládá povinnost provozovatelům neprodleně provést veškerá nápravná opatření v případě vzniku či zjištění ekologické újmy. Jedná se o zastavující opatření, jejichž účelem je okamžitý zásah, kontrola, odstranění či jiné zvládnutí situace tak, aby došlo k omezení ekologické újmy a aby se zamezilo jejímu rozšiřování. O zastavujících nápravných opatřeních nemusí být rozhodnuto příslušným správním orgánem ve správním řízení. Podobu mohou mít tato opatření různou, společně však mají vést ke zmírnění dopadů ekologické újmy a jejich cílem by mělo být obnovení, ozdravení nebo nahrazení poškozených přírodních zdrojů.⁹³ Vedle povinnost provést nápravná opatření zákon ve svém ustanovení §7 také ukládá povinnost provozovateli neprodleně sdělit příslušnému orgánu o všech důležitých okolnostech vzniku ekologické újmy nebo o okolnostech nasvědčující jejímu vzniku a o provedení nápravných opatření. Toto sdělení nemá dle zákona stanovenou formu, stejně jako je tomu u preventivních opatření musí být pouze patrné kdo jej činí a které věci se týká. V případech, kdy příslušný orgán nebude považovat takto sdělené informace jako dostatečné, může si kdykoliv od provozovatele vyžádat informace doplňující a provozovatel je dle zákona povinen tyto informace sdělit. Nesdělení těchto potřebných informací je správním deliktem a provozovatel může dostat pokutu až do výše 1 000 000 Kč. Tato zákonem vyžadovaná spolupráce s provozovatelem je navíc v rámci opravných opatření doplněna o povinnost vypracovat provozovatelem návrh nápravných opatření, a ten předložit příslušnému orgánu ke schválení. Takto vypracovaný návrh musí být v souladu s ustanovením zákona, záleží ovšem na jaké složce životního prostředí došlo k ekologické újmě. Zatímco v případě ztráty na chráněných druzích, přírodních stanovištích a

---

⁹¹ BAHÝLOVÁ, Lenka, *Nápravná opatření v právu životního prostředí*, Cofola 2010: the conference proceedings. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5

⁹² §7 odst.1 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

⁹³ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str. 91, ISBN 9788087212073

vodách se postupuje v souladu s přílohou č. 4 zákona, na ztráty na půdě se užije §11 zákona. Začneme tedy přílohou č. 4. Tato příloha nám uvádí druhy nápravných opatření a rámec pro ukládání těchto nápravných opatření v případě vzniku ekologické újmy na chráněných druzích, přírodních stanovištích a vodě. V těchto případech je zákonem upřednostňováno dosažení nápravy prostřednictvím obnovy životního prostředí zpět do jeho základního stavu. Základním stavem rozumíme stav přírodních zdrojů a jejich funkcí, který existoval v době, kdy došlo k ekologické újmě a jenž by dále existoval, kdyby k ní nedošlo, a to podle odhadu na základě nejlepších dostupných informací. Takto dostupné informace vycházejí z výsledků monitoringu dotčených přírodních zdrojů prováděné příkladem podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny či zákona č. 254/2001 Sb., o vodách. Obnova životního prostředí má být dosaženo prostřednictvím primární, doplňkové a vyrovnávací nápravy. Primární náprava obsahuje nápravná opatření, které se snaží dosáhnout základního stavu přírodních zdrojů, nebo se alespoň co nejvíce tomuto základnímu stavu přiblížit. Pokud se nepodaří dosáhnout dostatečné obnovy přírodních zdrojů pomocí primární nápravy, využije se doplňková náprava, která se využije na jiné lokalitě či na jiném přírodním zdroji. V některých případech je také možnost využít nápravy vyrovnávací, která se činí s cílem vyrovnat přechodné ztráty na přírodních zdrojích a trvá do té doby, dokud se nepodaří dojít k obnově prostřednictvím nápravy primární.⁹⁴ Proces schválení návrhu nápravných opatření předloženým provozovatelem není nezbytné vést správní řízení a ke schválení návrhu tak není potřeba správní rozhodnutí. Až v případě, kdy příslušný orgán uzná, že navrhovaná nápravná opatření nejsou za daných okolností dostačující, může z moci úřední podle §46 správního řádu uložit doplnění navrhovaných opatření nebo jejich změny. Nyní se pojďme podívat na úpravu nápravných opatření při ztrátách na půdě podle §11 zákona. Ekologická újma na půdě představuje závažné riziko nepříznivého vlivu na lidské zdraví. Díky tomu je účelem nápravy ekologické újmy odstranění, izolace nebo snížení kontaminovaných látek tak, aby půda již dále nepředstavovala závažné riziko pro lidské zdraví.⁹⁵ Hodnocení závažného rizika je ponecháno analýzám rizik pro lidské zdraví, jejichž zpracování zajišťuje příslušný orgán v případě, že tuto analýzu neposkytne sám provozovatel. Analýzy rizik mohou zpracovávat pouze odborně způsobilé osoby podle zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, kterým bylo Ministerstvem životního prostředí vydáno odsvědčení odborné způsobilosti. Navíc si k této analýze příslušný

---

⁹⁴ STEJSKAL, Základní principy zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, *České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2001-, 1/2008, ISSN 1213-5542

⁹⁵ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisejícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. Str. 92, ISBN 9788087212073

orgán musí vyžádat stanovisko orgánu ochrany veřejného zdraví (místně příslušné hygienické stanice) které ve svém stanovisku posoudí rizika pro lidské zdraví plynoucí z přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj.

Stejně jak je tomu u preventivních opatření, vznik povinnosti nápravy ekologické újmy vychází z principu objektivní odpovědnosti, tedy odpovědnosti za výsledek s možností liberace s liberačními důvody uvedenými v §1 odst. 3 zákona. Povinnost provést nápravná opatření má tak provozovatel vybraných rizikových činností uvedených v příloze č. 1 zákona a ke vzniku této povinnosti není zapotřebí jeho protiprávní jednání ani zavinění. Vedle této objektivní odpovědnosti stojí v zákoně taktéž odpovědnost subjektivní, jejíž princip se využívá v případě vzniku ekologické újmy na chráněných druzích a přírodních stanovištích provozovatelem neuvedeným v příloze č. 1 zákona. Na rozdíl od odpovědnosti objektivní je v těchto případech potřeba prokázat porušení právních předpisů.

4.3. Řízení o opatřeních

Nyní se pojdme podívat v jakých případech v provádění nápravných opatření může zasáhnout příslušný orgán. V případě, kdy příslušný orgán zjistí stav věci a zdá se mu nevyhovující, může vyzvat provozovatele, aby ve stanovené lhůtě provedl nezbytná opatření, a k tomu může udělit pokyny, kterými se provozovatel při jejich provádění musí řídit. Tyto pokyny, chápeme ve smyslu pokynů faktických (bezprostředních zásahů), které nejsou vázány na správní řízení a mohou být tak uloženy i před zahájením řízení o uložení nápravných opatření. Tyto pokyny je tak možné ukládat jen mimo správní řízení, nikoliv jeho rámci, kdy by byl příslušný orgán vázán ustanoveními správního řádu. Výzvu k provedení nápravných opatření může příslušný orgán vyhlásit ústně a písemně vyhotovení následně bez zbytečného odkladu doručit dodatečně. V případech, kdy takto vznesená výzva není dostačující, může být provozovateli uložena povinnost provést nápravná opatření na základě rozhodnutí o uložení nápravných opatření ve správním řízení podle §8 zákona. V tomto případě tedy dochází k založení povinnosti nápravných opatření ex actu. Toto řízení o uložení nápravných opatření se zahajuje buďto z moci úřední ve chvíli, kdy se příslušný orgán dozví o skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k ekologické újmě či na základě žádosti osoby (fyzické či právnické), které je ekologickou újmou dotčena, či jejímž předmětem činnosti je ochrana životního prostředí. Na průběh řízení se vztahuje správní řád, a to především část druhá. Řízení stojí na principu materiální pravdy, tedy příslušný orgán by měl postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochyby – především v případě zjišťování, zda došlo

v daném případě ke vzniku ekologické újmy. Podklady pro vydání rozhodnutí opatřuje příslušný orgán především prostřednictvím návrhů účastníků, důkazů či na základě skutečností známých příslušnému orgánu z úřední činnosti, anebo opatřením odborných posouzení specializovaných odborných subjektů disponujícími odbornými znalostmi.⁹⁶ Mezi tyto odborné subjekty řadíme příkladem Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR, která je správním úřadem vykonávající státní správu na území chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a dalších. Agentura bude tak odborným subjektem v případě, kdy bude posuzována ekologická újma na chráněných druzích či přírodních stanovištích. V případě, kdy dojde ke vzniku ekologické újmy na vodách podzemních či povrchových, může se příslušný orgán obrátit na Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka či na Český hydrometologický ústav. Výsledkem tohoto správního řízení je vydání rozhodnutí, kterým příslušný orgán uloží provozovateli povinnost provést nápravná opatření a stanoví jak podmínky, tak také lhůtu k jejich provedení. Příslušný orgán také může zasáhnout v případě, kdy dojde k naplnění skutečností uvedených v §7 odst. 6 zákona, tedy v případě, kdy provozovatel nezajistí provedení nezbytných nápravných opatření či provozovatel není znám. V této chvíli musí příslušný orgán bez zbytečného odkladu zajistit provedení nezbytných nápravných opatření sám. K provedení těchto nápravných opatření může orgán využít odborně a technicky vybavené právnické či fyzické osoby. Proces zajištění nápravných opatření orgánem podléhá režimu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, kdy orgán má v tomto případě postavení veřejného zadavatele.⁹⁷

Podle ustanovení §8 zákona o předcházení ekologické újmě se postupuje také v případě preventivních opatření. Příslušnému orgánu je poskytnut tímto ustanovením nástroj uložit provedení preventivního opatření na základě vydání rozhodnutí o uložení preventivních opatření, a to taktéž v rámci správního řízení. V takovém rozhodnutí stanoví orgán podmínky a určí lhůtu k provedení těchto opatření, podmínky řízení jsou stejné, jako je tomu u nápravných opatření.

Příslušným orgánem se podle §16 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě se rozumí Česká inspekce životního prostředí, která přijímá sdělení o bezprostřední hrozbě ekologické újmy či již vzniklé ekologické újmy, kontroluje dodržování

---

⁹⁶ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str. 97-100, ISBN 9788087212073

⁹⁷ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str. 95, ISBN 9788087212073

povinnosti stanovených zákonem, zjišťuje a eviduje případy ekologické újmy, vydává rozhodnutí o uložení preventivních a nápravných opatření a plní další úkony, které jí vyplývají z daného zákona. Na území národních parků a chráněných krajinných oblastí jsou příslušnými orgány správy národních parků a chráněných krajinných oblastí.

4.4. Financování

Směrnice 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, kterou transponuje náš český zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, stojí v rámci prevence a náprav škod na životním prostředí na zásadě „znečišťovatel platí“ (PPP – Polluter Pays Principle). Na základě této zásady vzniká finanční odpovědnost původce škody – tedy provozovatele, který způsobil škodu na životním prostředí nebo jen hrozbu vzniku takové škody. Tato finanční odpovědnost je pak představována právě v souvislosti preventivních a nápravných opatření, kdy je provozovatel povinen nést náklady na jejich provedení. Tato zásada má mít zároveň motivační prvek, kterým má provozovatele vést k provádění preventivních opatření a jiných postupů vedoucích ke snižování rizik škod na životním prostředí.⁹⁸ Zásadu provádí zákon ve svém ustanovení §12: „Provozovatel, který způsobil ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu, je povinen nést náklady, a to i v případě, kdy preventivní opatření nebo nápravná opatření zajistí příslušný orgán. O náhradě nákladů rozhoduje příslušný orgán, který uložil preventivní nebo nápravná opatření podle tohoto zákona.“⁹⁹ O náhradě nákladů musí příslušný orgán vydat rozhodnutí ve věci náhrady nákladů, a to i v případě, kdy by rozhodoval, že se náhrada nákladů nepřiznává. Toto rozhodnutí může být i součástí výrokové části rozhodnutí o uložení preventivních či nápravných opatření.

Tuto povinnost finančního zajištění zákon ukládá provozovatelům, konkrétně upravených v §14 zákona: „Provozovatel, který vykonává provozní činnost uvedenou v příloze č.1 k tomuto zákonu, je povinen zabezpečit finanční zajištění k náhradě nákladů podle tohoto zákona...“¹⁰⁰ Forma finančního zajištění není v zákoně upravena, a je ponechána na provozovateli, jakou formu finančního zajištění zvolí. Finanční zajištění by mělo být především dostatečné tak, aby pokrylo veškeré potřebné náklady jak s předcházením, tak s nápravou ekologické újmy s ohledem na intenzitu a závažnost situace. Zákon neopomíná ani situaci, kdy ekologickou

---

⁹⁸ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisejícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str.112, ISBN 9788087212073

⁹⁹ §12 odst. 1 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

¹⁰⁰ §14 odst. 1 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

újmou, či její bezprostřední hrozbu, způsobilo více provozovatelů. V takových případech dochází k náhradě nákladů společně a nerozdílně. Zákon zná také výjimky ze zásady znečišťovatel platí, těmi jsou liberační důvody. Mezi tyto liberační důvody se podle §12 odst. 3 zákona řadí – prokázání provozovatelem, že k ekologické újmě došlo na základě jednání třetí osoby, a to i přes přijatá vhodná bezpečnostní opatření a prokázání provozovatelem, že k ekologické újmě došlo v důsledku splnění rozhodnutí nebo jiného závazného aktu vydaného orgánem veřejné správy. V případě, kdy se prokáže že došlo ke vzniku ekologické újmy na základě jednání třetí osoby a ta za ni odpovídá, má provozovatel oprávnění vymáhat po této osobě náhradu vynaložených nákladů v občanskoprávním řízení. Pokud ovšem dojde ke vzniku ekologické újmy v důsledku plnění rozhodnutí nebo jiného závazného aktu orgánu veřejné správy, může se provozovatel zhojit podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.¹⁰¹ Liberační důvody můžeme najít také ve stejném §12 zákona, ale v odstavci 4, který uvádí, že provozovatel nenese náklady pokud prokáže, že neporušil právní předpisy nebo rozhodnutí vydaná na jejich základě a ekologická újma byla způsobena emisí nebo událostí, která byla výslovně povolena podle zvláštních předpisů nebo pokud prokáže, že podle stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy došlo k emisím nebo dané provozní činnosti nebylo považováno za pravděpodobné, že by způsobily ekologickou újmu. Důkazní břemena jsou vždy při prokazování liberačních důvodů ponechána na provozovateli.

Finanční zajištění musí odpovídat provozní činnosti a jejímu rozsahu možných nákladů, intenzitě a závažnosti vytvářeného rizika ekologické újmy. S ohledem na tuto skutečnost zákon ukládá provozovatelům provozních činností uvedených v příloze č. 1 provést před zahájením jejich činnosti hodnocení rizik, a toto hodnocení průběžně aktualizovat.¹⁰² Bližší podmínky upravuje nařízení vlády č. 295/2011 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění a je tak tento předpis prováděcím předpisem ustanovení §14 zákona o předcházení ekologické újmy. Dle nařízení o hodnocení rizik je provozovatel (uvedený v příloze č. 1 zákona) povinen provádět a dokumentovat hodnocení rizik ekologické újmy v rozsahu odpovídajícím pravděpodobnosti jejího vzniku a závažnosti možných vlivů na životní prostředí. Toto hodnocení je třeba provádět zvlášť pro každé místo provozní činnosti. Hodnocení rizik stojí na systému bodování, tedy intenzivnější a pravděpodobnější rizika

---

¹⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě

¹⁰² STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str. 123 ISBN 9788087212073

dosahují vyššího bodového ohodnocení. V případě, kdy příslušný provozovatel dosáhne svou provozní činností rizika vyššího než 50 bodů, musí provozovatel provést podrobné hodnocení, které navíc od hodnocení základního obsahuje rovněž informace ohledně předpokládaného vzniku havarijních stavů a již navrhované nápravné opatření. Nařízení se také ve svém ustanovení §6 zabývá kritérii posuzování finančního zajištění, kterými jsou: a) doklad o zabezpečení finančního zajištění, b) výše finančního zajištění s ohledem na vyhodnocené riziko ekologické újmy, c) typy ekologické újmy, které jsou finančně zajištěny, d) existence omezení ve finančním zajištění neslučitelná s vyhodnocením rizik. Reakcí na toto nařízení, a i na samotný zákon o předcházení ekologické újmy bylo vydání Metodického pokynu Ministerstva životního prostředí pro provádění základního hodnocení rizika ekologické újmy v roce 2012. Tento metodický pokyn obsahuje obecné principy hodnocení rizik, konkretizuje postup při zpracování hodnocení rizik a jedná se tím spíše o technický předpis.¹⁰³

Z povinnosti finančního zabezpečení dále ustanovení §14 zákona také stanovuje výjimky. Aby mohlo dojít k jejich uplatnění, musí vždy prvně existovat hodnocení rizik, na základě něhož dojde k zjištění, že provozní činností podle přílohy č. 1 může dojít k ekologické újmě, ovšem její náprava si nevyžádá náklady vyšší než 20 000 Kč či si náprava vyžádá náklady vyšší než 20 000 Kč, ale provozovatel je současně registrován v programu EMAS nebo alespoň prokazatelně zahájil činnost potřebnou pro registrování tohoto programu či má certifikovaný systém environmentálního řízení uznaný podle souboru ČSN EN ISO 1400 nebo prokazatelně zahájil činnosti potřebné k získání této certifikace. Program EMAS upravuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 761/2001 a jedná se o systém řízení podniků a audit z hlediska životního prostředí. Jeho cílem je dostupnost pro všechny podniky, které ovlivňují, nebo mohou ovlivnit životní prostředí. Jedná se o doposud dobrovolný nástroj, který se snaží společně se svým členstvím podnikům získat výhody jako je právní kontrola, úspora nákladů či pozitivní společenský ohlas. Vzhledem k tomu, že jeho základním cílem je ochrana životního prostředí, zaměřuje se na ochranu přírodních zdrojů, snižování emisí znečišťujících látek, snižování produkce odpadů a kontaminace vody a půdy. Celkově se tedy snaží dosáhnout snižování environmentálních rizik.¹⁰⁴ Provozovateli je také zákonem ponechána možnost zvolit si místo systému EMAS postup podle systému environmentálního řízení dle norem řady ISO

---

¹⁰³ Metodický pokyn odboru environmentálních rizik a ekologických škod Ministerstva životního prostředí pro provádění podrobného hodnocení rizika ekologické újmy ze dne 2. listopadu 2012

¹⁰⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 761/2001 ze dne 19. března 2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS)

1400, které usilují o odstranění všech rušivých vlivů na životní prostředí a snaží se aktivně podporovat veškeré nástroje a způsoby, které zajistí prevenci škod na životním prostředí.

Jak jsme si již řekli, volba finančního zajištění je ponechána na provozovateli, který si může zvolit jeho formu sám. Mezi nejčastější a nejvhodnější formy patří pojištění či finanční záruka.¹⁰⁵ Dle důvodové zprávy zákona se odhadovalo, že nejčastější formou zajištění bude právě uzavření pojistné smlouvy. Výše pojistného se totiž může značně lišit dle druhu provozní činnosti, její rizikovosti, bezpečnosti výrobní technologie, velikosti provozu a citlivosti přírodních lokalit. Pojištění za ekologickou újmu by se měla vztahovat jak na preventivní, tak na nápravná opatření, které provozovatel vynaloží v případě hrozby či vzniku ekologické újmy. Provozovatel ovšem může využít i jiných forem jako jsou příkladem fondy – tedy provozovatel může vyčlenit dostatečné množství finančních prostředků do rezervního fondu a ten udržovat v takové výši, aby byl schopen pokrýt možnou finanční odpovědnost za způsobenou újmu. Tyto fondy mohou být i sdílené, a to na základě spolupráce mezi více provozovateli. Časté jsou taky speciální fondy na úrovni státu, obce či kraje.¹⁰⁶ V praxi se dále využívají také finanční rezervy a finanční jistoty. Pokud by provozovatel tuto povinnost finančního zajištění podle zákona nesplnil a vykonával by provozní činnost uvedenou v příloze č. 1 zákona bez zabezpečení finančního zajištění, je toto konání přestupkem, za nějž lze uložit podle zákona pokutu až do výše 1 000 000 Kč.

4.5. Případ znečištění řeky Bečvy

Je to více než rok a půl co uplynulo od ekologické havárie na řece Bečvě, kdy došlo k úniku toxických látek (pravděpodobně kyanidů), který způsobil úhyn až čtyř desítek tun ryb a dalších organismů na úseku necelých čtyřiceti kilometrů řeky. Případ není doposud vyřešen, vyšetřování stále pokračují a celý případ je protkán řadou nejasností a pochybností. Důvodem, proč je pro nás právě tento případ klíčový je fakt, že i přesto, že v českém právu existuje zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě, který je využitelný na případy ekologických havárií, k jeho aplikaci se ani v tomto případě dlouho nechtělo přistoupit.

První možnou argumentem, proč nedošlo k aplikaci zákona mohl být fakt, že zákon o předcházení ekologické újme se vztahuje jen na vybrané složky životního prostředí. V daném případě ovšem došlo ke vzniku ekologické újmy jak na volně žijících živočiších, tak na

---

¹⁰⁵ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újme a o její nápravě: s komentářem, souvisejícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. Praha: Leges, 2009. Komentátor. str. 123, ISBN 9788087212073

¹⁰⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. str. 93-94, ISBN 978-80-7400-338-7

přírodních stanovištích a vodách povrchových, tedy na všech složkách, na které se zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě vztahuje. Nelze ani souhlasit s názorem, že k uplatnění zákona o předcházení ekologické újmy nedošlo kvůli vzniklé kolizi právní úpravy ekologické újmy se zákonem o vodách. Zákon o předcházení ekologické újmy s o její nápravě totiž ve svém ustanovení §21 odst. 4 uvádí: „*Je-li příčinou vzniku ekologické újmy havárie podle vodního zákona, postupuje se při jejím zneškodňování a odstraňování jejích škodlivých následků podle §40 a §41 vodního zákona; při ukládání nápravných opatření k odstranění následku takové havárie se postupuje podle tohoto zákona.*”¹⁰⁷ Při ukládání nápravných opatření by se tedy mělo postupovat podle zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, a jak jsme si již řekli výše, aktérem by měla být podle tohoto zákona právě Česká inspekce životního prostředí. Nelze ani namítat, že se zákon neaplikoval z důvodu, neboť již bylo zahájeno řízení o nápravných opatření podle zákona vodního. I přesto, že by již došlo k zahájení řízení o uložení nápravných opatření podle zákona vodního, je zde možnost dané řízení přerušit či dokonce zastavit a uložit nápravná opatření podle zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Proč tedy nedošlo k aplikaci zákona o předcházení ekologické újmy ze strany České inspekce životního prostředí hned jak se dozvěděla o skutečnostech nasvědčujících tomu, že došlo ke vzniku za jen hrozbě ekologické újmy? Proč Česká inspekce životního prostředí nepostupovala řádně a nezahájila včas řízení o uložení nápravných opatření podle §8 odst. 1 zákona? Tyto stejně otázky si také pokládá Česká společnost pro právo životního prostředí, která vydala na začátku minulého roku Vyjádření k aplikaci zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, na případ znečištění řeky Bečvy kyanidy. V tomto vyjádření je vyzdvihována nečinnost České inspekce životního prostředí, která nevyužila svých schopností a možností svěřených zákonem o předcházení o ekologické újmy, který se vztahuje na případy ekologických havárií, a ignorovala tak svou povinnost bez zbytečného odkladu provést nezbytná nápravná opatření podle §7 zákona.¹⁰⁸ Česká inspekce životního prostředí měla konat tak, aby získala dostatečně podklady pro vydání rozhodnutí jak prostřednictvím důkazů, tak návrhů účastníků či ze skutečností obecně známých. Česká inspekce životního prostředí měla opatřit vzorky z potenciálních zdrojů znečištění a dalších znečištěných materiálů a uhynulých živočichů. Navíc Česká společnost pro právo životního prostředí zdůrazňuje, že se touto nečinností zároveň Česká republika dostává do rozporu s právem Evropské unie, neboť jak již víme, zákon o předcházení ekologické újmy a o její

---

¹⁰⁷ §21 odst. 4 zákona č.167/2018 Sb., zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

¹⁰⁸ ČESKÁ SPOLEČNOST PRO PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, z.s., *Vyjádření České společnosti pro právo životního prostředí k aplikaci zákona č.167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, na propad znečištění roky Bečvy kyanidy*, ze dne 22.března 2021

nápravě transponuje přijaté evropské závazky související se ztrátami na životním prostředí. V neposlední řadě je také Českou společností upozorněno na fakt, že vzhledem k tomu, že v současné situaci financuje nápravná opatření Česky rybářský svaz za využití prostředků ze svého transparentním účtu, dochází tak k porušování dalších ustanovení zákona o předcházení ekologické újme a o její nápravě.¹⁰⁹ K dané problematice se vyjádřila také Komise pro životní prostředí Akademie věd ve svém Stanovisku k nedostatkům řešení škod na životním prostředí v ČR dne 25. 5. 2021, která s odkazem na vyjádření České společnosti pro právo životního prostředí označuje zákon o předcházení ekologické újme a o její nápravě za nefunkční.

Česká inspekce životního prostředí zahájila řízení o uložení nápravných opatření dle zákona o ekologické újme minulého roku v červnu. Nejednala ovšem Česká inspekce z vlastního přesvědčení, ale na podnět, a to na základě Žádosti o uložení nápravných opatření ve smyslu ustanovení §8 odst.1 zákona o předcházení ekologické újme a jej nápravě, kterou ji společně předložily spolky: Český rybářský svaz, Arnika a Vsetínské fórum. Na základě této žádosti tedy došlo podle §8 odst. 1 písm. a) zákona o ekologické újme ve spojení s §44 správního řádu k zahájení řízení o uložení nápravných opatření. Jedná se o první případ, kdy bylo podle zákona o předcházení ekologické újme zahájeno správní řízení o uložení nápravných opatření.

V září téhož roku na celou situaci reagovala také vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny vydáním závěrečné zpráv k ekologické katastrofě na řece Bečvě, která taktéž s odkazem na Vyjádření České společnosti pro právo životního prostředí upozornila na nekompetentnost České inspekce životního prostředí, která nepostupovala řádně neboť neaplikovala zákon o předcházení ekologické újme a o její nápravě v době, kdy se dozvěděla o skutečnostech, které nasvědčují tomu, že došlo, či mohlo dojít, ke vzniku ekologické újmy. Zároveň ovšem tato komise zhodnocuje celý vývoj události v případě ekologické havárie a na základě zjištěných poznatků se dostává k závěrům, že je třeba si ujasnit nejasnosti vznikající v případě ekologické havárie. Především navrhuje vytvoření vhodné metodiky, která by jasně upravovala postup vodoprávních úřadů při havárii tak, aby došlo k co nejrychlejšímu zneškodnění a vyšetření příčin havárie a zároveň, aby nedošlo k opomenutí povinností vyplývajících z této mimořádně události.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ Portál ekolist.cz, *Na zarybnění Bečvy už padlo půl milionu, bude pokračovat i letos*, 19. 1. 2021 [citováno 23. 5. 2022], zdroj: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-zarybneni-becvy-uz-padlo-pul-milionu-bude-pokracovat-i-letos>

¹¹⁰ Usnesení Vyšetřovací komise Poslanecké nesmírný k ekologické katastrofě na řece Bečvě z 6. schůze dne 17. září 2021

Kauza Bečvy je momentálně častým mediálním tématem, především ovšem z pohledu trestněprávní odpovědnosti. I to bylo užito jako argument ze strany České inspekce životního prostředí, která byla přesvědčena, že k zahájení řízení o uložení nápravných opatření je třeba prvně získat závěry šetření Policie ČR, na jejichž základě pak může dojít k určení, zda se na tento případ vztahuje zákon o předcházení ekologické újmě či nikoliv. Česká právní úprava ovšem nebrání souběžnému vedení správního řízení o uložení nápravných opatření a trestního řízení, neboť každé z řízení má jiný účel. Nelze se tedy zbavit povinnosti zahájit řízení o uložení nápravných opatření s odkazem na již zahájené trestní řízení.¹¹¹ Ani současné trestní řízení ovšem není bez vad a jiných pochybností.

Kauza Bečvy nám otevřeně předkládá otázky vzniklé s přijetím zákona o předcházení ekologické újmě s je převedením jasným důkazem toho, že kdyby se orgány nezdráhaly aplikovat tento zákon, mohli jsme již znát jejich odpovědi. Je to necelých čtrnáct let od jeho přijetí zákona, a kauza Bečvy je prvním případem kdy dochází k jeho užití a aplikování ustanovení o zahájení řízení o nápravných opatření. Můžeme jen doufat, že tato kauza pomůže zkvalitnit postup a pravidla při hrozbě či vzniku ekologických havárií.

---

¹¹¹ ČESKÁ SPOLEČNOST PRO PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, z.s., *Vyjádření České společnosti pro právo životního prostředí k aplikaci zákona č.167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, na propad znečištění roky Bečvy kyanidy*, ze dne 22.března 2021

5. Úvahy o uplatnění institutu ekologické újmy

Jak je vidno z předchozích kapitol této práce, institut ekologické újmy je roztržštěn do poměrně velkého množství složkových zákonů na ochranu životního prostředí. Vzhledem k tomu, že v době přijetí zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě zde již tyto složkové zákony existovaly a byly uplatňovány, nepřinesl nám zákon o předcházení ekologické újmy nový institut. Zároveň přijetím nového zákona došlo k vytvoření řady problémů a otázek. Jako jeden z hlavních nedostatků české úpravy právní odpovědnosti za ekologickou újmu můžeme spatřovat v pojmové nejednotnosti. Před přijetím zákona o předcházení ekologické újmy definici ekologické újmy obsahoval již zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, která byla, a doposud je, obsahově širší, než je tomu až u nově přijatého zákona o předcházení ekologické újmy. Pojmovou nejednotnost můžeme v rámci právní odpovědnosti hledat také v případech nápravných opatření. Vzhledem k tomu, že se taktéž jedná o institut upravený ve vícero složkových zákonech, můžeme se setkat s označeními jakými jsou: opatření k nápravě, opatření k odstranění nedostatků, opatření k odstranění závadného stavu, opatření k odstranění škod či náhradní opatření k nápravě. Právě poslední označení „náhradní opatření k nápravě“ může způsobovat řadu nejasností, neboť zákon o předcházení ekologické újmy takto označuje konkrétní druh nápravného opatření se svými vlastními specifiky.¹¹² Když se již zaobíráme složkovými zákony je třeba také zdůraznit, že úprava ekologicko-právní odpovědnosti byla v těchto zákonech podstatně promyšlená.

Veškeré snahy Evropské unie o sjednocení právních úprav v oblasti odpovědnosti za životní prostředí vyústily přijetím, již několikrát zmiňované, Směrnice 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. K této Směrnici měly členské státy EU přistoupit do 30. dubna 2007. Již tato povinnost způsobila v řadě států jisté problémy. Byla to i Česká republika, která transponovala směrnici do svého vnitrostátního práva opožděně. Plné provedení směrnice se dosáhlo ve všech členských státech až v polovině roku 2010. Důvod proč se některým členským státům dařilo transponovat směrnici v řádném termínu a jiným nikoliv, můžeme spatřovat v zásahu do již existující vnitrostátní úpravy ekologicko-právní odpovědnosti, tedy stejně jak tomu bylo i na našem území. Cíle směrnice o odpovědnosti za životní prostředí jsou rozumné a lze říci, že pro komunitární právo také potřebné. Jak uvádí Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 8 odst. 2 směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti

---

¹¹² BAHÝLOVÁ, Lenka, *Nápravná opatření v právu životního prostředí*, Cofola 2010: the conference proceedings. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5

s prevencí a nápravou škod na životním prostředí ze dne 2016, směrnice přispěla ke zlepšení ochrany životního prostředí v Evropské unii, ovšem doposud nebylo plně využito jejího potenciálu. Důvodů, proč k jejímu plnému využití doposud nedošlo, můžeme najít hned několik. Velkým nedostatkem této směrnice bylo ponechání jejího provedení na členských státech, neboť na základě toho došlo k velkému množství odlišností na úrovni evropské environmentální odpovědnosti. Mezi hlavní tyto odlišnosti patří výklad neurčitých pojmů. Příkladem si lze uvést pojem – významnost škod na životním prostředí či příznivý stav ochrany. Právě v případě výkladu pojmu „významnosti škod“ se Česká republika přiklonila, dle mého názoru k nejlepšímu, řešení a vyjádřila ji v peněžitých částkách.¹¹³ Evropská unie si je vědoma potřeby sladit tyto odlišnosti ve vnitrostátních úpravách a překonat tak nesrovnalosti a nedostatky, ke kterým jejím přijetím došlo. Momentálně tedy vyzývá členské státy, aby docházelo k implementačnímu úsilí za pomoci proaktivních iniciativ, aby si členské státy vyměňovaly své administrativní zkušenosti a osvědčené postupy, a především aby státy zaznamenávaly případy podle směrnice, neboť jsou to právě tyto případy, které jsou hlavním ukazatelem účinnosti směrnice. Reakcí na pojmové nesrovnalosti bylo dne 7. dubna 2021 vydání Oznámení Komise o Obecných zásadách za účelem dosažení jednotného chápání pojmu „škody na životním prostředí“ ve smyslu článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za škody za životním prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. Toto oznámení navazuje na hodnocení programu REFIT, které dospělo k názoru, že správnému provedení směrnice brání rezervy v uplatňování klíčových pojmů, a to především pojmů souvisejícími se škodami na životním prostředí.¹¹⁴ Toto oznámení tak obsahuje jistý výčet a výklad pojmů užitých v rámci směrnice. Na základě hodnocení REFIT také došlo k vypracování víceletého pracovního programu (MAWP), které se snaží na toto hodnocení reagovat a zlepšit plnění původních cílů směrnice. V současnosti je přijat program na roky 2021-2024 pod anglickým názvem „*Making the Environmental Liability Directive more fit for purpose.*“ Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, který transponoval výše zmíněnou směrnici, se také doposud potýká s řadou problémů, a to především v jeho obtížné aplikovatelnosti.

Jak jsme si již uvedli na úvod této kapitoly, existence složkových zákonů při přijetí zákona o předcházení ekologické újmy je jedním z důvodů, který mu brání v řádném

---

¹¹³ Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 18 odst. 2 směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí COM(2016) 204 final ze dne 14. dubna 2016

¹¹⁴ Oznámení Komise o Obecných zásadách za účelem dosažení jednotného chápání pojmu „škody na životním prostředí“ ve smyslu článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za škody za životním prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, C 118/1 ze dne 7. dubna 2021

aplikování. Složkové zákony se totiž vztahují i na situace, kdy k ekologické újmě dojde a znají tak postupy a nápravná opatření k jejímu zhojení. Doposud tak byly situace ekologické újmy řešeny podle těchto zákonů, které v našem vnitrostátním právu postačovaly. Dalším nedostatkem, který bránil v řádném užití zákona o předcházení ekologické újmě byl fakt, že ve svém původním znění zcela opomíjel právnické osoby soukromého práva zabývající se ochranou životního prostředí. Jednalo se o špatnou transpozici článku 12 Směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. Na tento nedostatek upozornila v roce 2017 i Evropská komise ve svém odůvodněném stanovisku, ve kterém Komise České republiky vytkla dvě věci. Za prvé to bylo odebrání práva na přístup soudu právnickým osobám usilujícím o ochranu životního prostředí, za druhé to bylo preferování postupu pro zajištění uplatňování článku 12 směrnice je z moci úřední, a tím se oslabuje možnost přístupu k soudu či jinému orgánu. Na základě těchto výtek došlo v roce 2019 k novele zákona o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, a to zákonem č. 98/2019.¹¹⁵ Velký nedostatek zákona o předcházení ekologické újmě a o její nápravě shledávám také v samotné definici ekologické újmy. Dle §2 písm. a) zákona se totiž ekologická újma vztahuje jen na vybrané složky životního prostředí – na chráněné druhy volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích, která má závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivé stavu ochrany, dále na podzemní a povrchové vody, která má závažný nepříznivý účinek na její stav nebo potenciál a na půdu v případě znečištění, které představuje závažné riziko nepříznivého vlivu na lidské zdraví. Ekologická újma má tedy podle tohoto zákona relativně úzké uplatnění – nejen, že se vztahuje jen na určité složky životního prostředí, ale také musí dosahovat jisté intenzity. Jako poslední ještě vytknu jak zákonu, tak ale také směrnici opomenutí ovzduší, jako velmi podstatné složky životního prostředí, na které se ani jeden ze zmíněných předpisů nevztahuje.

Abych se ovšem nezaobírala jen negativními aspekty zákona o předcházení ekologické újmě a její nápravě, ráda bych se také zaměřila na přínosy s jeho přijetím. Dle mého názoru je zákon o předcházení ekologické újmě a jeho nápravě velmi způsobilým reprezentantem klíčových zásad, které se uplatňují v rámci právní odpovědnosti za ekologickou újmu. Těmito principy samozřejmě myslím princip prevence, princip znečišťovatel platí, princip objektivní odpovědnosti a princip naturální restituce. Těmito zásadami je dle mého názoru zákon velmi dobře prolínán a vytváří tak jisté pomyslné pilíře pro uplatnění právní odpovědnosti za

---

¹¹⁵ Důvodová zpráva zákona č. 98/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů

ekologickou újmu. Mám za to, že se jedná právě o princip prevence zpracovaný prostřednictvím nástrojů preventivních opatření, které jsou zároveň jedním z největších přínosů zákona o předcházení ekologické újmy a její nápravě. I přesto, že složkové zákony obsahují jistá ustanovení o preventivních opatření, až zákon o předcházení ekologické újmy tuto potřebu sjednocuje a dává tomu komplexní podobu. Dalším velký přínos spatřuji v povinnosti finančního zajištění pro provozovatele uvedené v příloze č. 1 zákona, a to v rozsahu odpovídajícím možným nákladům, intenzitě a závažnosti vytvářeného rizika ekologické újmy, a s tím zavedení povinného hodnocení rizik ekologické újmy způsobem uvedeným v nařízení vlády č. 295/2011.¹¹⁶ Dle mého názoru se jedná o velmi účinný nástroj, který svěřuje provozovatelům v ochraně životního prostředí širší odpovědnost a některé provozovatele tak tato finanční stimulace donutí k ohleduplnějšímu jednání.

Vrátíme-li se ještě na chvíli ke Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí a podíváme-li se na statistické údaje související s její implementací ve zbylých členských státech, můžeme si vyvodit jisté závěry. Směrnice ve svém článku 18 odst.1 uvádí: *„Členské státy podají nejpozději do 30. dubna 2013 Komisi zprávu o zkušenostech získaných při používání této směrnice Zprávy obsahují informace a údaje stanovené v příloze VI.“* Na základě tohoto ustanovení došlo dne 14. dubna 2016 k vydání druhé Zprávy Komise Radě a Evropskému Parlamentu podle čl. 18 odst. 2 Směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. Tato zpráva představovala získané zkušenosti a znalosti při uplatňování směrnice v prvních letech od jejího přijetí, tedy od roku 2007 do roku 2013. V tomto období došlo ze strany členských států k nahlášení celkem 1245 potvrzených případů škod na životním prostředí, při nichž byla použita směrnice o odpovědnosti za životní prostředí. Až 86 % nahlášených případů škod pocházelo z dvou členských států – Maďarska a Polska.¹¹⁷ Důvodů vysvětlujících v těchto státech takto vysoký počet případů je hned několik. Konkrétně v Polsku je nepravděpodobnějším důvodem fakt, že polská legislativa do přijetí směrnice sice znala institut ekologické újmy, ale kvůli jeho nejasnosti a těžké aplikovatelnosti se ho na polském území téměř nevyužívalo. Dalším důvodem pak může být právě nejasnost ve rozsahu definice škody na životním prostředí, která se může dle polské úpravy jevit až moc široká. Značnou zásluhu

---

¹¹⁶ Nařízení vlády č. 295/2011 o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění ze dne 14. září 2011

¹¹⁷ Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 18 odst. 2 směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí COM (2016) 204 final ze dne 14. dubna 2016

mají také na počet případů v Polsku nevládní organizace a jejich aktivní jednání. Zbýlých 14 % představují ostatní členské státy vyjma konkrétních jedenácti, které se k žádnému případu dle směrnice nepřihlásily. Mezi tyto vybrané členské státy se řadí i Česká republika.¹¹⁸

Z výše uvedeného si troufám říci, že implementace Směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí nebyla jednoduchá v žádném z členských států a její aplikace není o nic jednodušší. I přes veškeré snahy Evropské unie se doposud nepodařilo směrnici naplnit zamýšlené cíle. Evropská unie ovšem zůstává v této oblasti aktivní, a můžeme jen doufat, že členské státy najdou ideální řešení, které překoná doposud vzniklé nesrovnalosti.

---

¹¹⁸ BALOUNOVÁ, Eva, *Ekologická újma*, Implementace směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s nápravou škod na životním prostředí v právních rádech vybraných členských států, Parlamentní institut [online], Kancelář Poslanecké sněmovny, 7/2018, Srovnávací studie č. 4.026, ISSN 2553-4131

Závěr

Institut právní odpovědnosti za ekologickou újmu lze považovat pro ochranu životního prostředí, jako za institut zcela nepostradatelný. Tento fakt také zcela potvrzuje přijetí Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, která byla následně transponovaná do českého právního řádu zákonem č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Tento zákon si kladl za cíl vytvořit ucelený právní rámec v případě řešení ekologické újmy na životním prostředí. S jeho účinností ovšem nedošlo úplně k naplnění jeho potenciálu, spíše se začala objevovat řada otázek souvisejících s jeho aplikací. Česká legislativa do přijetí zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě již znala institut právní odpovědnosti za ekologickou újmu. V českém právním řádu se řešila v rámci složkových zákonů na ochranu životního prostředí. Nutno říci, že právní úprava odpovědnosti v těchto složkových zákonech byla poměrně dostačující. Výsledkem pak těchto dvou klíčových faktorů je fakt, že i přes uplynutí necelých čtrnácti let od přijetí zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě se poprvé až minulý rok stala kauza znečištění řeky Bečvy prvním případem zahájení řízení o nápravných opatření podle zákona. V praxi se doposud preferuje postup podle složkových zákonů.

Cílem mé diplomové práce bylo provést podrobnou analýzu právní úpravy odpovědnosti za ekologickou újmu, a dostat se tak na základě zjištěných poznatků k dílčím závěrům. Práci jsem tedy rozčlenila do pěti kapitol, které představují jednotlivé aspekty institutu právní odpovědnosti za ekologickou újmu. V první polovině své práce nabízím vhled do institutu samostatné právní odpovědnosti, a pokračuji dále k odpovědnosti ekologicko-právní. Zde se také dostávám k podrobnějšímu rozboru odpovědnosti za škodu dle občanského zákoníku, kterou v následující kapitole komparuji s odpovědností za ekologickou újmu. Přesto, že se oba tyto instituty v ochraně životního prostředí překrývají, je třeba zdůraznit jejich difference. Druhá část mé práce pak podává pohled na právní úpravu ekologické újmy. V této části se také poprvé začínou rýsovat problémy spojené s přijetím zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Za použití metody komparace dochází k porovnání právní úpravy ekologické újmy dle různých právních předpisů a zde se také představují složkové zákony na ochranu životního prostředí, které se doposud aplikují na místo zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě.

Poznatky získané na základě použití vědeckých metod sumarizuji ve své kapitole páté. Na základě provedených analýz si trůufám říci, že přijatý zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě disponuje řadou nedostatků, které brání jeho skutečnému využití v praxi. Zdroj těchto nedostatků se dále snažím najít i ve Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, z níž náš český zákon o předcházení ekologické újmě vychází. Když se totiž podíváme na jednotlivé zprávy o provádění dané směrnice, můžeme dojít k závěru, že se s danými problémy nepotýká jen Česká republika a lze tedy i na úrovni evropské hledat jejich původce.

Základy řešení otázek vzniklých s přijetím zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě bych spatřovala v překonání současné roztržštěnosti právní úpravy odpovědnosti za ekologickou újmu skrz řadu složkových zákonů, a to především v ujasnění si terminologie a postupu v případě uplatňování nástrojů nápravných opatření. Mám také za to, že v narovnání současných nedostatků by mohla konat Evropská unie, která se v současnosti tímto tématem hojně zabývá a snaží se najít jistá východiska, která by pomohla členským státům při uplatňování transponovaných zákonů. Evropská unie by měla konkretizovat nejasné pojmy užitě v rámci své směrnice a měla by si stanovit za cíl sjednotit vnitrostátní řešení a postupy při uplatňování směrnice. Zároveň jsem názoru, že není řešením ignorovat zákon o předcházení ekologické újmě a o jeho nápravě a je třeba jej začít aplikovat, abychom zavedly jeho pravidla i do praxe.

Domnívám se, že za využití četných zdrojů české i zahraniční literatury a s aplikováním vědeckých metod analýzy, komparace a syntézy jsem naplnila formulovaný cíl diplomové práce. Vzhledem k omezenému rozsahu práce však nebylo možné věnovat detailnější pozornost problematice souběžného uplatňování odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku a odpovědnosti za ekologickou újmu, zde spatřuji prostor pro další odborná zkoumání a rozborů.

Seznam použitých zkratek

ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
LZPS	Listina základních práv a svobod
OSN	Organizace spojených národů

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-827-1
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1
- HENDRYCH, Dušan. *Právnický slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1
- HUMLÍČKOVÁ, Petra, *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 3/2011, Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2012
- JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Odpovědnost v právu životního prostředí - současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6594-9
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8
- ORLANDO, Emanuela, *The Evolution of EU Policy and Law in the Environmental Field: Achievements and Current Challenges*, Transworld Working Papers, No.21, 4/2013. ISSN 2281-5252
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5
- VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-675-3

Seznam použitých časopisů

- DAMOHORSKÝ, Milan, *České právo, Česká společnost a Český časopis, a to vše pro životní prostředí, České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2001-, 1/2001, ISSN 1213-5542

- STEJSKAL, Základní principy zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, *České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2001-, 1/2008, ISSN 1213-5542
- VOMÁČKA, Vojtěch, Píseň Borovic: Stanovení finanční náhrady za škodu na životním prostředí podle mezinárodního soudního dvora, *České právo životního prostředí: časopis České společnosti pro právo životního prostředí*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2001-, 1/2018, ISSN 1213-5542
- ZACHOVÁ, Markéta, Právo na příznivé životní prostředí v ústavním systému České republiky, *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví* [online], Praha: C. H. Beck, 2/1999, ISSN 1210-6410, zdroj: beck-online.cz
- ZICHA, Jiří a POKORNÁ, Lucie, Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí, *Trestněprávní revue* [online], Praha: C. H. Beck, 4/2012, ISSN 1213-5313, zdroj: beck-online.cz

Seznam použitých internetových zdrojů

- Portál ekolist.cz, *Na zarybnění Bečvy už padlo půl milionu, bude pokračovat i letos*, 19. 1. 2021 [citováno 23. 5. 2022], zdroj: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-zarybneni-becvy-uz-padlo-pul-milionu-bude-pokracovat-i-letos>
- Portál Evropské komise, *Multilateral Environmental Agreements*, International Issues [online], [citováno 6. 4. 2022], zdroj: https://ec.europa.eu/environment/international_issues/agreements_en.htm
- RADA EU, *Osmý akční program pro životní prostředí: členské státy jsou připraveny zahájit jednání s parlamentem*, Tisková zpráva [online], 17. 3. 2021 [citováno 10. 2. 2022], zdroj: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/03/17/8th-environment-action-programme-member-states-ready-to-start-negotiations-with-parliament/>

Seznam použitých právních předpisů

- Cartagenský protokol ze dne 24. května 2000
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 761/2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS) ze dne 19. března 2001

- Nařízení vlády č. 295/2011 o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění ze dne 14. září 2011
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí ze dne 21. dubna 2004
- Směrnice Evropského parlamentu a rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí ze dne 19. listopadu 2008
- Smlouva o Evropské unii podepsaná v Maastrichtu v roce 1992
- Smlouva o fungování Evropské unie podepsaná v roce 1957
- Úmluva o biologické rozmanitosti na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru ze dne 5. června 1992
- Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené činnostmi nebezpečnými životnímu prostředí přijatá Radou Evropy v roce 1993 (Luganská úmluva)
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 100/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 100/160 Sb., Ústava Československé federativní republiky a ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek
- Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení a nápravě ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 18 odst. 2 směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí COM(2016) 204 final ze dne 14. dubna 2016

Seznam ostatních zdrojů

- BAHÝLOVÁ, Lenka, *Nápravná opatření v právu životního prostředí*, Cofola 2010: the conference proceedings. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5
- BALOUNOVÁ, Eva, *Ekologická újma*, Implementace směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s nápravu škod na životním prostředí v právních rádech vybraných členských států, Parlamentní institut [online], Kancelář Poslanecké sněmovny, 7/2018, Srovnávací studie č. 4.026, ISSN 2553-4131
- ČESKÁ SPOLEČNOST PRO PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, z.s., *Vyjádření České společnosti pro právo životního prostředí k aplikaci zákona č.167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, na propad znečištění roky Bečvy kyanidy*, ze dne 22.března 2021
- Důvodová zpráva zákona č. 98/2019, kterým se mění zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
- Důvodová zpráva k zákonu č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů
- Metodický pokyn odboru environmentálních rizik a ekologických škod Ministerstva životního prostředí pro provádění podrobného hodnocení rizika ekologické újmy ze dne 2. listopadu 2012
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050*, v Praze, 2021, ISBN 978-80-7212-648-4
- Oznámení Komise o Obecných zásadách za účelem dosažení jednotného chápání pojmu „škody na životním prostředí“ ve smyslu článku 2 směrnice Evropského parlamentu a

- Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za škody za životním prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, C 118/1 ze dne 7. dubna 2021
- RYBÁŘOVÁ, Lenka, *K odpovědnosti za ztráty na životním prostředí v Evropě*, COFOLA 2009: the Conference Proceedings, 1.edition, Brno: Masaryk University, ISBN: 978-80-210-4821-8
- Usnesení Vyšetřovací komise Poslanecké nesmírný k ekologické katastrofě na řece Bečvě z 6. schůze dne 17. září 2021
- Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu podle čl. 18 odst. 2 Směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí COM(2016) 204 final ze dne 14. dubna 2016

Název práce

Odpovědnost za ekologickou újmu

Abstrakt

Tato diplomová práce si klade za cíl zanalyzovat právní úpravu odpovědnosti za ekologickou újmu v českém právním řádu. Vzhledem k tomu, že je úprava právní odpovědnosti za ekologickou újmu v českém právu značně roztržitá, pokouší se tato práce podat na celou problematiku ucelenější pohled. Rozčleněním do jednotlivých kapitol práce představuje jednotlivé aspekty právní odpovědnosti za ekologickou újmu a systematicky nabízí vzhled do její problematiky. Ve své první části se práce zaměřuje na právní odpovědnost v ochraně životního prostředí a porovnává jednotlivé složky ekologicko-právní odpovědnosti. Především se pak zaměřuje na právní odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku, kdy na základě podrobného rozboru vymezuje hlavní charakteristiky, které ji odlišují od právní odpovědnosti za ekologickou újmu. Druhá část práce se již zabývá právní úpravou ekologické újmy. Pojem ekologické újmy je představen dle jednotlivých zákonů, kdy největší pozornost je věnována zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Na uplatnění právní odpovědnosti za ekologickou újmu prostřednictvím preventivních a nápravných opatření je pohlíženo jak ze strany zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, tak ze strany jednotlivých složkových zákonů na ochranu životního prostředí. Právě na základě podrobné analýzy a komparace dochází k identifikování a popsání nedostatků zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Závěr práce obsahuje sumarizaci jednotlivých nabytých poznatků a formulování dílčích závěrů.

Klíčová slova

Ekologická újma

Právní odpovědnost za ekologickou újmu

Ochrana životního prostředí

Thesis title

Liability for environmental damage

Abstract

This diploma thesis aims to analyze the legal regulation of liability for environmental damage in the Czech legal order. Given that the regulation of legal liability for environmental damage in Czech law is highly fragmented, this thesis attempts to give a more comprehensive view of the whole issue. By dividing it into individual chapters, the thesis presents individual aspects of legal liability for environmental damage and systematically offers insight into its issues. In its first part, the thesis focuses on legal liability in environmental protection and compares the individual components of legal environmental liability. In particular, it focuses on legal liability for damage under the Civil Code, where, on the basis of a detailed analysis, it defines the main characteristics that distinguish it from legal liability for environmental damage. The second part of the thesis already deals with the legal regulation of environmental damage. The concept of environmental damage is introduced according to individual laws, with the greatest attention being paid to Act No. 167/2008 Coll., on prevention remedying environmental damage. The application of legal liability for environmental damage through preventive and remedial measures is viewed both by Act No. 167/2008 Coll., on prevention remedying environmental damage, and by acts regulating individual environmental components and sources of environmental threat. It is on the basis of a detailed analysis and comparison that the shortcomings of Act No. 167/2008 Coll., on prevention remedying environmental damage, are identified and described. The conclusion of the thesis contains a summary of the individual acquired knowledge and the formulation of partial conclusions.

Key words

Environmental damage

Legal liability for environmental damage

Environmental protection